

Юрій Пересічанський

Вибрики Золотого Шеляти

Сатиричний роман

Юрій Пересічанський

Вибрики Золотого Теляти.

Сатиричний роман

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=32491599

ISBN 9785449075239

Анотація

Славко Пузик, радянський школяр, стає відмінником у навчанні і комсомольським активістом, щоб зробити чиновницьку кар'єру в держапараті Країни Рад, аби стати начальником, дістатися до всенародного майна і напихати цим майном свої власні кишені. Але СРСР раптом розпадається: де ж тепер це всенародне майно і як до нього дістатися, аби набити ним свої власні загашники, як це робили начальники в СРСР – Славко Пузик зі своїм новим другом Стьопиком поринає в розв'язання цієї нагальної проблеми.

Содержание

Частина перша	6
1	6
2	29
3	46
4	55
5	62
6	94
Частина друга	106
1	106
2	128
3	140
Кінець ознакомительного фрагмента.	142

Вибрики Золотого Теляти

Сатиричний роман

Юрій Пересічанський

© Юрій Пересічанський, 2018

ISBN 978-5-4490-7523-9

Создано в интеллектуальной издательской системе Ridero

*

Славко Пузик, радянський школяр, стає відмінником у навчанні і комсомольським активістом, щоб після закінчення школи зробити чиновницьку кар'єру в держапараті Країни Рад, аби стати радянським начальником, дістатися до всенародного майна і черпати це майно повними пригоршнями в свої власні кишені. Але СРСР раптом розпадається: де ж тепер це всенародне майно і як до нього дістатися, аби набити цим майном свої власні загошники, як це робили великі начальники в СРСР – Славко Пузик зі своїм новим другом Стьопоком самовіддано поринає в розв'язання цієї нагальної проблеми.

*

– Так-то воно так, та от тільки трі-і-ішечки не так...
(Шельменко-денщик)

– А от і не трішечки. Все зовсім, зовсім не так. От буває, дивишся – наче людина як людина, а придивишся – глип! – а воно депутат! Отакі от, куме, дивертисменти й пертурбації. Ні-і-і, все зовсім, зовсім не так.

(Дядько Сидір, кум Петра)

*

– Щодо кривої пики прохання звертатися до постачальника кривих пик – а я тут зовсім, зовсім ні до чого.

(Люстерко Невинне)

Частина перша

1

Не раз чув від інших саркастичні зауваження, та й сам, зізнатися, частенько зверхньо відпускав насмішкуваті по-блажливі коментарі щодо настирливої звички деяких письменників розпочинати свої твори з докладної біографії головного героя, його батьків, дідів, родичів, знайомих... Відкриваєш отак книжку, частина перша «Дитинство» – і почалося: от, мовляв, народився Петро Петрович Цибулька тоді-то й там-то, потім пішов до школи, одружився, мав батька, матір, діда й бабу, і пішло й поїхало, і так далі, і так далі... Але ж, як можна оминати біографію головного героя і його предків, якщо їхнє родове прізвище Пузики, можливо й не таке вже занадто епатажне, все ж справляє певне комічне враження, викликаючи якийсь гумористичний настрій, котрий підштовхує до зацікавленості витоками саме такого прізвища; а якщо покопирсатися в іменах предків нашого головного героя, то можна віднайти, наприклад, таке іменнячко, як Насерпуд (?!). Так, так, саме Насерпуд. Хтось може не повірити, сказати, що я вигадую, що такого імені взагалі бути не може. Запевняю вас, може. І взагалі, дійсність може перевершити найнеймовірніші фантазії найбільшого вигадника.

І хай вас схожість цього імені з іменем якогось старозавітного Навуходоносора не вводить в оману даремною надією, що я просто помилився, якимось переплутавши імена. Ні, це був саме Насерпуд. А ось вам і ще один доказ неймовірної вигадливості дивовижної дійсності – Насерпудового батька взагалі звали Запердоном. Так, так – Запердон. І в цьому випадку схожість із, наприклад, старорежимним ім'ям Сарпедон – теж просто співзвуччя. Отже, Насерпуд Запердонович! Насерпуд Запердонович Пузик – як вам?

А вже Запердонового батька, тобто Насерпудового діда звали... Ой, ні, ні, ні, ні. Не можу. Якби, наприклад, ім'я Запердонового батька було вимовлене в якійсь теле- або ж радіопередачі, то воно б звучало так: «Пі-і-і-і-і...», і зовсім не тому, що цього Пузика нарекли на честь знаменитого математичного числа «3,14...», а тому, що ім'я цього достославного предка сучасних Пузиків, з огляду на сучасні ж лексично-етичні норми, звучить як звичайнісінька нецензурна лайка і згідно з правилами телерадіомовлення має бути просто, так би мовити, «запикане». А оскільки, якби це ім'я зафіксувати чорним по білому в друкованому вигляді, то «запикати» це вже ніяк не вдалося б, і автору цього фіксування, тобто мені, цілком можливо, довелося б відповідати за злісне хуліганство. Але можете мені повірити на слово, що ім'я цього Пузика було не менш «благозвучним», аніж ім'я його онука Насерпуда Запердоновича.

А от вже самого головного героя нашої оповіді звали,

гріх Бога гнівити, цілком пристойно, навіть дещо славно – В'ячеслав. Хоча В'ячеславом він і був лише у «Свідоцтві про народження», а так взагалі то Славко, але й Славко – теж непогано. Славкового батька ж звали, хоч теж не зовсім звично для сучасного вуха, але досить пристойно Гервасієм. А от ім'я батька самого Гервасія, тобто Славкового діда, я вже наводити не буду з етичних міркувань, аби зайвий раз не шокувати читача, адже Насерпуда Запердоновича, я думаю, цілком достатньо, аби якнайнаочніше показати фатальну неприхильність долі до славного роду Пузиків. З якого ж дива зла доля так позбиткувалась над цим родом, вишукавши на квітучому полі людських імен такі рідкісні, просто таки унікальні будяки, аби увінчати ними Пузиків? Звичайно, вдача й талант людини не залежить від його імені, як, наприклад, злагода в сім'ї не залежить від помешкання, в якому вона живе, але, якщо на фасаді помешкання написано: «Запердон»...

Отже, Пузики та їхні імена. Щодо прізвища Пузик, то тут, мабуть, кожному стане зрозумілим і без зайвих обґрунтувань, що причиною саме такого найменування цього достославного роду була наявність у їхнього давнього прапрапращура досить таки огрядненького черевця, яке й було благополучно успадковане чи то вдячними, чи не дуже вдячними нащадками разом із прізвищем.

Щодо дивних же й вельми неблагозвучних імен у представників славного роду Пузиків, то ця досить невтішна при-

крість посіла їх теж, як це не дивно, знову ж таки завдяки їх огрядненьким черевцям. Вся справа в тім, що імена в ті далекі, майже легендарні, часи, коли рід Пузиків розростався на безмежних просторах тоді ще царської Росії, новонародженим давали імена священники приходів єдино правильної тоді російської православної церкви, тобто попи, або ж батюшки. А черевця в тих батюшок, як і належало їм за їх статусом, були значно, значно соліднішими навіть за дуже огрядні черевця Пузиків, а іноді ці попівські черева досягали таких неймовірних об'ємів, що виглядом своїм не залишали ні в кого жодного сумніву у віковичній незрушності великодержавних основ самодержавства, народності і православ'я. А тому й називалися ці попівські черева не просто животами, чи там пузами, як у якихось Пузиків, а поважно, навіть сакрально нарікалися утробами, навіть Утробами!

І щоб підтримувати ці утроби у відповідному до їх статусу стані, треба було, звісно, якнайчастіше наповнювати їх достатньою кількістю харчового довольтва, постачання якого якраз і було священним обов'язком простих селян, таких, як ті ж самі Пузики. Але ж і в самих Пузиків черева були, хоч і не такого великодержавного калібру, як у попів, але теж черевами нівроку, і потребували ці селянські животи теж немало харчу, а якщо взяти до уваги, що харч цей Пузикам доводилося добувати, на відміну від попів, у поті чола тяжкою селянською працею, то відривали Пузики цей політий потом кусень хліба від свого власного рота, щоб напхати ним

бездонні попівські утроби, ясна річ, з дуже, дуже великою неохотою. Та й, що там гріха таїти, були Пузики такі прижимистими й скупуватими, та просто такі жадібними скнарами були Пузики.

Одне слово, конфлікт виявився очевидним, неминучим і нездоланим. Особливої ж гостроти ця суперечність набувала під час усіляких дійств, як то похорони, вінчання, входини й тому подібні події, які вимагали не тільки присутності на них батюшки, але й офіційного ним освячення такої події, що в свою чергу повинне було бути оплаченим, тобто винагородженим. До найсильнішого ж драматизму, що підіймався навіть аж до трагічного звучання знаменитого шекспірівського «бути, чи не бути», цей конфлікт доходив у мить появи на світ нового Пузика, адже народження тягло за собою хрестини, наслідком чого була поява імені у новонародженого. І тут вже без батюшки не можна було обійтись ніяким чином. І тут вже була, як кажуть, найпряміша залежність: чим більший, дорожчий, смачніший могорич отримував батюшка на хрестини – тим благозвучніше ім'я отримував хрещеник. Тобто, чим більший шмат відривав би під час хрестин котрийсь із Пузиків від свого власного черева на догоду попівській утробі, тим благозвучніше ім'я отримував би нащадок цього Пузика – і навпаки. Здебільшого ж завжди відбувалось оте саме «навпаки»: чим скупіший шмат на хрестинах діставався батюшці, тим дивніше й непристойніше ім'я отримував ново-хрещений Пузик.

А до того ж іще й ота просто таки неймовірна плодovitість Пузиків – то якщо б на догоду каверзному бажанню дати черговому новонародженому Пузику якесь панське ім'я, кожного разу Пузик-батько відривав би від власних потреб відповідний шмат добробуту всієї сім'ї, так від знаменитих черев роду Пузиків не залишилось би й сліду вже через декілька поколінь. І чим би тоді вони виправдовували своє власне прізвище? Дуже дивно було б побачити отакого собі якогось худючого дядька з прізвищем Пузик. Але Пузики, ясна річ, ніколи не ущемляли свої власні черева на догоду, хоч і важливішим з державного погляду, але все ж чужим попівським утробам, а тому й надалі Пузики гордо носили свої незмінні родові черева разом з прізвищем, хоча й доводилося їм за це розплачуватися тими, не зовсім гарними, а здебільшого зовсім негарними іменами, якими їх нарікали невдоволені батюшки. Звичайно, знаходилися серед односельців такі, що були не проти зайвий раз уколоти гостреньким кпином котрогось із Пузиків з приводу його незвичного йменнячка, але Пузики з цього приводу лише поблажливо посміхалися у відповідь, вдоволено погладжуючи свої тлустенькі животики – мовляв, балакайте, балакайте, а жирок у наших черевцях зав'язується. Та врешті, ні орати, ні сіяти, ні збирати урожай Пузикам аж ніяк не заважали їхні імена, якими б незвичайними вони комусь не здавались.

От, наприклад, хоч би взяти одне з незліченних відгалужень плодового роду Пузиків, оце саме відгалуження

предків Славка Пузика. Коли у Славкового пращура, того самого Запердонового батька, ім'я якого ми вже домовились не згадувати через його явну нецензурність відповідно до сучасної лексикології, народився черговий нащадок чоловічої статі і постала потреба його охрестити, то постала, звісно, й потреба нести за це батюшці подарунок. І вже з самого вечора напередодні хрестин свого нащадка пращур Славка Пузика почав готувати цей самий подарунок батюшці.

Основною частиною цього дарунку мала бути досить пристойна сума грошми, яку належало передавати в таких випадках Господу Богу за посередництва батюшки, тобто віддаючи ці гроші просто таки попові в руки. І хоча всіх, звісна річ, брали великі сумніви в тому, що ці гроші до останньої копійки потрапляли прямо до кишені Бога через руки батюшок і до цих рук не прилипала якась дещиця, а деякі високомудрі вільнодумці взагалі висловлювали сумнів у такій вже нагальній потребі Бога в їхній останній копійці, гроші все ж несли батюшкам справно й покірно, як істинно вірно-піддані великої і могутньої страшнодержавної православної імперії.

А крім грошей треба було піднести Господу Богу ще й продуктивний набір, так званий могорич, тобто треба було принести батюшці випивку й закуску, та не просто випивку й закуску, а так, щоб батюшка міг добряче бухнути й нарепатися добрячими харчами принаймні на добу. Адже, як були переконані батюшки, не буває багато їжі – буває тільки

поганий апетит, тобто слабка віра в шлунок, а значить, треба просто щиро вірити в шлунок – і ніякі проноси й закріпи не стануть на заваді поступу до вічного блаженства. Отже, цей натуральний додаток селянського підношення переходив до Бога вже не через попівські руки, а через попівські утробы – і те, як саме відбувався в цьому випадку розподіл вжитого харчу між Богом і попом, залишалось великою таємницею, як кажуть, відомою тільки Богу. Людям же було відомо лише те, що залишки такого розподілу після попа були точнісінько такими ж самими як і після звичайних людей.

Одне слово, фінансово-матеріальні стосунки між попами та їхнім небесним начальством хоч дуже цікавили селян, все ж так назавжди й залишалися священною ніким не розгаданою таїною. Головне ж, ця таємниця ніяким чином не звільняла від обов'язку постачання харчами священних попівських утроб.

І, як вже було зазначено, й пращур Славка Пузика, не маючи ніякої змоги відмовитися від обов'язку підношення, напередодні хрестин звечора почав готувати цей подарунок батющі. Відклав відразу досить пристойну суму грішми, поливши при цьому слізьми кожен, раніше вже политий потом п'ятак, котрий тепер мав так легко перейти в чужу кишеню.

Потім склав у кошик приготовані його дружиною наїдки: пляшку горілки, смажену курку, кільце ковбаси, шмат сала, пироги і ще декілька смаколиків, які для самих Пузиків бу-

ли справжніми делікатесами, бо поласувати хоча б одним із таких блюд вони могли хіба що на якесь велике свято. Ясна річ, що під час складання смачного, запахушого кошика з кожним новим вдиханням цього райського «благовонія» і з кожним новим поглядом, кинутим на цю незрівнянну їстівну красу щасливий Пузик-батько ставав усе менш і менш щасливим від відсутності навіть якогось натяку на відповідь на гірке запитання про те, як міг Господь Бог допустити таку величезну несправедливість, що вся оця їстівна краса і велич, добута тяжкою працею, безповоротно проходить як повз власний рот Пузика старшого так і повз роти всіх його домочадців.

А треба сказати, що домочадців у не такій вже й великій оселі цього щасливого батька було не так вже й мало – Пузик-батько разом зі своєю дружиною вже мали досить таки багато дітей як чоловічої так і жіночої статі, точну кількість яких ми не будемо тут наводити, адже їх точну кількість напевно чи знали й самі Пузики-батьки: не всі діти в ті, мало-знайомі з медициною, часи виживали, й зібрати всіх їх в одному місці одночасно, щоб перерахувати, було неможливо.

Але все ж точно можна сказати, що дітей у цих Пузиків було багато, і більшість із них зібралася в хаті під час священного дійства складання кошика з наїдками на хрестини свого новонародженого братика. І, я думаю, ніхто не сумнівається в тому, з якими почуттями всі ці маленькі й вже не дуже маленькі Пузики спостерігали за неймовірним видо-

вищем, вдихали прекрасні запахи, леліючи в своїх дитячих мріях нездійсненну казку споживання цих ласощів і не встигаючи ковтати слину.

Коли ж кошик з наїдками був уже складений і накритий вишитим рушником, то погляд Пузика старшого вже не був поглядом щасливого батька, адже перед ним був уже не кошик для хрестин новонародженого, а ніби маленька труна з останками новопреставлених шлунково-кишкових мрій. Відірвавши ж нарешті свій сумний погляд від кошика, Пузик-батько озирнувся на своїх домочадців, зустрівши такий же невтішний сум на кожному з їхніх облич; потім взяв кошик, відніс його в сіни й сховав там від гріха подалі.

– Охо-хо-хо-хо-хо-о-о... – пророче прорік, сповнений смутку за недосяжним кошиком, старійшина-Пузик; потім перехрестився на образ Божий, і сповнившись ще більшого смутку від усвідомлення, що ні, ніколи, ніколи в цьому світі не здійсниться недосяжний ідеал хрумкої шкірочки смаженої курки, дивлячись на ікону, додав ще більш жалісливо і пронизливо: – Ехе-хе-хе-хе-хе-хе-е-е...

Й хоча вечеря того вечора була досить багатою як на бідняцький раціон Пузиків – було вдосталь хліба, варена картопля з олією й молоко – все ж це не йшло ні в яке порівняння з казковим кошиком. І влігшись спати, старший Пузик, не зважаючи на втому, не міг відразу заснути через муки, які йому завдавали чудесні марення про казковий кошик. Коли ж він нарешті заснув, сон його був дуже коротким і спов-

неним тими ж самими мареннями, які перекочували з дійсності в сновидіння. Пузик-батько прокинувся і, не в змозі й надалі терпіти ці муки, потихеньку встав, вийшов у сіни і пішов у напрямку, де від гріха подалі був схований кошик спокуси. Але як би далеко від гріха не було щось сховане, далечінь ця – лише підбадьорення й заохочення для гріха, аби тільки розпалити гріховне бажання. Нанівець спокушений нечистим духом батько витяг зі схованки кошик, відпив з пляшки декілька добрячих ковтків горілки й понадкушував усі призначені для хрестин ласощі в надії, що батюшка в церковній сутіні не доглядить, що пляшка не зовсім повна, в курки не дуже ціле стегенце, а ковбаси трохи не вистачає, щоб повністю завершити кільце.

Вдовольнивши таким чином, як почуття соціальної справедливості, так і свою стражденну плоть, Пузик-батько заснув миттєво, спав до самого ранку не прокидаючись і без будь-яких сновидінь. Прокинувшись же зранку, він не пішов відразу за схованим від гріха подалі кошиком, відтягуючи мить видобування кошика зі схованки всілякими начебто більш нагальними справами не тільки через відчуття власної провини, а й спонукуваний деякими іншими міркуваннями – так як і уникав прямого погляду в очі своїх домочадців теж не тільки через докори сумління, а й через ті самі інші міркування.

Коли ж, нарешті, невблаганна мить настала, і Пузик старший таки змушений був уже дістати заповітний кошик, то

тільки-но взявши до рук цей кошик, відразу зрозумів, що ті його інші міркування й підозри мали підстави. Так, так, адже ці хрестини в незліченній родині Пузиків були, ясна річ, не першими, далеко не першими. І все, ясна річ, повторилося знову, як завжди. Пузик-батько вніс кошик із сіней до хати, поставив його на стіл і окинув усіх, зібраних там домочадців, вже не якимось провинним поглядом, а поглядом якогось язичницького бога-громовержця, поглядом, під яким усі домочадці могли тільки провинно схилити голови в очікування якогось страшного вироку.

Головний же Пузик тільки на мить підняв рушник, яким був накритий кошик, ще раз переконавшись, що все було як завжди, адже, ще тільки взявши цей кошик до рук і відчувши його вагу, ніяк не можна було не зрозуміти, що кошик цей позбавився значної частки від тієї ваги, яку він мав після того, як до нього востаннє вночі навідався найстарший Пузик, аби поласувати вмістом кошика.

Все було як завжди: звісна річ, що минулої ночі, влігшись, так би мовити спати, жоден з чисельних нащадків старійшини роду Пузиків навіть і не подумав насправді засинати, ніхто навіть і не подумав ні на мить склепити очі. Всі лежали під ковдрами з відкритими очима, принишкло вслухаючись в нічну тишу, аби не прогавити заповітну мить, коли вже Пузик-батько тихенько, аби нікого не розбудити, підніметься з постелі й так же тихенько, ні для кого не помітно вийде в сіни, аби, як це було завжди перед хрестинами, понадку-

шувати зібрані в кошику ласощі; потім повернеться на своє місце і, вдоволений, засне мертвим сном аж до ранку. Всі ж нащадки вдоволеного Пузика-старійшини, діждавшись коли той засне, в чіткому й суворому порядку старшинства, починаючи з найстаршого й закінчуючи наймолодшим, який вже вмів ходити, Пузиком-нащадком, виходили в сіни й кожен надкушував свою законну частку наїдків з кошика, захищеного від гріха подалі, хоча саме місце схову, власне, ніколи від хрестин до хрестин не змінювалось і було всім добре відоме.

На ранок, таким чином, від святкових пригощань у кошику залишались, як то кажуть, ріжки та ніжки, і Пузик-батько, прокинувшись, мав завжди смутні й болючі передчуття щодо катастрофічного зменшення вмісту кошика за ніч, що, врешті, завжди, на превеликий жаль і здивування, справджувалось. Все було як завжди, за винятком хіба що вмісту пляшки з горілкою. Адже за часів, доки найстарші з Пузиків-нащадків були ще у віці, який виключав цікавість до пляшки зі смердючою гіркою рідиною, вміст пляшки з горілкою на ранок був таким же самісіньким, яким його залишав після себе Пузик-батько. Але з часу, коли найстарші з нащадків стали вже лобуряками, яких самих пора вже женити, і смердюча й гірка рідина стала для них солодкою й запашною, вміст пляшки на ранок ставав усе меншим і меншим. От і зараз пляшка стала набагато більш неповною, ніж вночі, як вона стала набагато більш неповною, аніж на ранок перед мину-

лими хрестинами, з чого Пузик-батько зробив висновок, що, очевидно, ще один з його лобуряк доріс до переоцінки смакових якостей горілки, а ті, котрі вже раніше дійшли до цього, все більше входили в смак – хоч пляшка й була ще не зовсім пустою, але те, що сиротливо плюскотало на самому дні, навряд чи язик повернувся б назвати могоричем.

Батьківський погляд найстаршого з Пузиків, як і завжди в таких випадках, був нищівним, можна навіть сказати спопеляючим, але жодного слова, як і завжди, промовлено не було. Під спопеляючим поглядом батька і тягарем навислої гнітючої тиші всі покайнно схилили голови в щирому усвідомленні всієї глибини своєї провини, і в такому ж щирому усвідомленні, що перед наступними хрестинами вся ця історія точнісінько повториться, від чого каяття було ще щирішим і глибшим.

Провівши таким чином безмовну, але від цього нітрохи не менш зрозумілу, повторювану з року в рік, проповідь, Пузик-батько, скориставшись схиленими головами домочадців і настановою народної мудрості – а саме: «згоріла хата – гори й сарай» – непомітно для всіх взяв капшучок із грішми, призначеними на пожертву, відвернувся й тихенько переправив монети з цього капшучка до себе в кишеню, залишивши Богові дві монетки. Він би залишив і одну, але одна не могла б дзвеніти, тобто, що одна, що ні одної не видавало б жодного звуку – і це на мить наштовхнуло на думку не залишити жодної монети, але ця святотатська думка була відразу ж

відкинута, і в капшучку було таки залишено дві монетки для дзвону, який би потішив вухо батюшки, а отже й самого Бога, принаймні на час, доки монети не будуть висипані з капшука.

Після всіх цих, повторюваних з року в рік перед кожними хрестинами, ритуальних дійств, процесія Пузиків, очолювана батьком, рушила до храму Божого. Але місце очільника процесії старший Пузик почав скоро втрачати, опинившись невдовзі в самому кінці колони, а потім і зовсім відстав. Пояснивши свої дії нагальною необхідністю справити малу фізіологічну потребу, Пузик-батько сховався за найближчим кущем, де, почасти під дією усвідомлення недовершеності здійсненого вночі акту встановлення соціальної справедливості, почасти під дією народної мудрості – «згоріла хата – гори й сарай» – він швиденько вихопив з кошика пляшку, вихилив одним ковтком залишки горілки, справедливо розсудивши, що своїм недоречним жалібним плюско-том в сутіні храму ці залишки лише видаватимуть неповноту пляшки. Потім він надкусив залишене від курки, уже надкушене куряче стегенце й, поєднуючи корисне з приємним, доки справляв малу фізіологічну потребу, скоренько пережував і ковтнув курятину і втерся рукавом, аби не залишилося натяків на істинні мотиви його поведінки.

Наздогнавши свою родину, сповнений гідності, в святковому настрої батько знову очолив процесію, яка все наближалась і наближалась до храму Божого. А треба сказати, що

місцевий батюшка Онуфрій, ще напередодні, тільки-но почувши про народження чергового Пузика, був опанований різноманітними, переважно не вельми позитивними й оптимістичними почуттями з приводу наступних хрестин новонародженого Пузика, адже це були вже не перші, далеко не перші хрестини Пузиків, які цьому батюшці доводилося проводити.

Таким чином, не було дивним, що прихід процесії Пузиків для хрестин свого новоявленого члена роду не викликав у місцевого батюшки такого вже святкового піднесення. Не було дивним і те, що сам обряд хрестин отець Онуфрій розпочав навіть не заглянувши до кошика, який був поставлений Пузиком-батьком, аби не доводити й так зіпсований настрій до стану повної невідповідності до священного обряду. Але перед тим, як проголосити ім'я ново-хрещеного, отець Онуфрій все ж відкинув з кошика рушник і уважно подивився на вміст кошика, при чому, чим довше він придивлявся до цього вмісту, тим наочніше було видно, як скам'яніле обличчя батюшки міниться всіма кольорами райдуги, але зовсім не тому, що настрої його був райдужним.

– За-пер-дон, – після довгої паузи, витраченої на вивчення вмісту кошика і пов'язаний з цим вибір імені новонародженому, задумано примружившись, промовив нарешті батюшка. – Запердон, – повторив він, скрипнувши зубами.

– Сарпедон? – почувся тихенький голос Пузика-батька у навислій після слів батюшки мертвій тиші храму. – Сар-

педон? – ще тихіше й безнадійніше перепитав він, кидаючи на батюшку благальний погляд.

– За-пер-до-о-он! – повернувшись до Пузика-старшого, вибухнув у відповідь батюшка криком, який фатальним громом пролунав під куполом храму. – За-пер-до-о-он! – ще раз повільно повторив він по складах, наближаючись до Пузика-батька й роблячи по одному кроку на кожен склад слова. – Запердон. – вже тихіше й спокійніше, але від цього лише більш зловіще промовив він над самим вухом старшого Пузика, котрому належало бути найщасливішим із людей, але його безнадійно схилені голова й плечі й розпачливо опущені руки доводили цілком протилежні почуття.

Отак з'явився на світ і отримав своє оригінальне ім'я Запердон, майбутній батько Насерпуда. І приблизно така ж сама історія повторювалася в роді Пузиків впродовж усього того часу, допоки московська православна церква, будиши найнадійнішою опорою російського самодержавства, повною мірою користувалася своїм статусом – в цей час народився ще й дід нашого Славка, дід, ім'я якого ми й не наводимо якраз тому, що народився він в ті достославні самодержавні часи.

А треба сказати, що Пузики відзначалися не тільки плодovitістю, а ще й тим, що цю свою плодovitість вони зберігали протягом всього життя аж до майже похилого віку, так що час між народженням найстаршого й наймолодшого з дітей в сім'ї якогось із Пузиків-батьків був дуже значний, і можна

сказати, що між поколіннями Пузиків пролягали цілі історичні епохи. Особливо помітним це стало останніми часами, коли течія історичної ріки значно прискорилась.

Так, наприклад, дід нашого головного героя Славка народився ще в епоху всевладдя попів, а тому й отримав своє, не згадуване тут нами з етичних міркувань, ім'я. Батько ж Славка Гервасій народився, коли його батько, тобто оцей самий Славків дід був уже в досить поважному віці, в часи, коли єдино можливим насильницьким способом у московській імперії владу захопили більшовики, всеросійський самодержець був перейменований із царя на генсека, а роль московського православ'я перебрала на себе компартія. Московські ж попи, позбавившись всемогутньої самодержавної підтримки, на додачу були ще й жорстоко переслідуювані, як смертельні конкуренти, новоявленою владою, але все ж не відразу втратили свій вплив, користуючись забобонами селян, які, не зважаючи на атеїстичну пропаганду й прямі заборони, все ж і надалі хрестили дітей, вінчалися й молилися, тобто справляли дореволюційний релігійний культ замість того, щоб служити культові новопризначеного більшовицькою владою божества під дивною назвою Комунізм.

Так, наприклад, коли народився батько Славка Гервасій, радянська влада комуністів, вже давно й беззаперечно опанувала простори колишньої царської імперії, але батько Гервасія, будучи на час народження свого останнього сина людиною вже дуже літньою, майже похилого віку, яка народи-

лася ще за царських часів, ніяк не міг знехтувати обрядом хрещення свого новонародженого сина.

Й хоча щедрість і пишнота Пузикових підношень батюшкам не змінилася зі зміною влади, батюшки, остерігаючись не лояльної до них влади, все ж не наважувались так, як колись, безапеляційно віддячувати іменами за відповідні могоричі на хрестинах. І коли літній Славків дід приніс свого новонародженого сина до храму для хрещення, то батюшка, спершу переконавшись, що вміст кошика з могоричем, як завжди, вельми невтішний, довгенько думав, вагаючись з одного боку між бажанням вліпити цьому жадібному Пузику прямо в його нахабну пику відповідним до могоричу іменнячком для його сина, з іншого ж боку між страхом перед радянською владою, яка, в свою чергу, могла б уліпити й самому батюшці по саме нікуди.

– Гервасій, – нарешті визначився батюшка, вирішивши, що таке ім'я буде відповідним.

– А що, як радянська влада запитає, що за Гервасій, чому Гервасій? – хитро примружившись, у відповідь запитав Пузик-батько, намагаючись за природною селянською звичкою за найменшу можливу ціну виторгувати щось найбільш вартісне.

– А ти скажеш радянській владі, що Гервасій схоже на Гельвецій, а Гельвецій – то колись був такий французький філософ, який був матеріалістом, як і комуністи, – відповів з деякою зловтішною ноткою батюшка, взявши кошик із жа-

люгідним підношенням.

Звичайно, батько Гервасія тоді, згідно з нагальним історичним станом, за допомогою у справі надання імені новонародженому синові міг би звернутися прямо до радянської влади, міг би просто сам придумати ім'я, але стан світогляду тодішнього селянина все ж іще не дозволяв так відверто нехтувати батюшками на догоду комісарам. І батько Гервасія вирішив, що нехай вже Гервасій, все ж не Запердон. Таким чином він ніби зберіг світоглядний паритет, не образивши ні дореволюційного Господа, ні пореволюційного Комунізма, якому, власне до імен новонароджених, на відміну від його попередника, було й зовсім байдуже.

– Гервасій? – хитро примружившись, звела на Пузика-батька погляд радянська влада в особі голови сільради місцевого комуніста Степана, коли новонародженого принесли для реєстрації в сільраду. – Мабуть, до попа бігав за таким іменнячком.

– Просто Гервасій – то... – почав було батько Гервасія згадувати, як батюшка сказав, що Гервасій – то схоже на Гельвецій, а то був такий французький філософ, котрий був матеріалістом, як і комуністи, але пам'ять старшого Пузика підводила, і врешті, не змігши повторити слова батюшки, він сказав: – Гервасій – то був хвранцузький йолоп, який матерився так, як і комуністи.

– Хх-х-е, матері твоїй ковінька, тудить його в закапелок розтудить... (...пі-і-і-і...) ..., – завершила дискусію радянсь-

ка влада, використавши впереміж із міцним перегаром такі ж міцні, добірні, забористі всесоюзно-російські трьохповерхові матюки, доводячи таким чином істинність тези про притаманність матеріалізму (здатності материтися, тобто матюкатися), як французьким йолопам, так і радянським комуністам. – Гервасій, то й Гервасій, – погодився, почесавши потилицю, Степан і записав ім'я новонародженого в «метрику».

А от Гервасій вже називав своїх дітей сам, без будь-якого озирання на церковників – отакий прогрес. Ні, звичайно, Гервасій, так як і незчисленні покоління його предків обов'язково хрестив усіх своїх дітей, не зважаючи на несхвалення, а іноді й на прямі заборони комуністичної влади, але приходив він на хрестини вже з готовим, узгодженим з дружиною, ім'ям дитини і просто називав це ім'я батьющі, і батьюшка змушений був приймати такий порядок речей – отакий прогрес.

Славко ж народився, коли його батько Гервасій був уже в дуже літньому, майже похилому віці. Славко, взагалі, був останнім із дітей Гервасія. Може, тому й таке славне ім'я. А втім, хто його знає. Народився ж Славко вже в часи, котрі за задумом і розрахунками засновників і будівничих Радянського Союзу мали б закінчитися часами повної і остаточної перемоги комунізму, яка повинна була б прийти на зміну періоду розвинутого соціалізму.

Але розвинутий соціалізм все ніяк не закінчувався й

не закінчувався, мутуючи в усілякі дикі різновиди в залежності від того, який із перестарілих, що давно вижили вже з розуму, генсеків приходив до влади після чергової смерті свого попередника. А мерли генсеки, як мухи, оскільки наймолодший із них через старість пам'ятав лише те, що він анічогісінько не пам'ятає, і пересувався лише за допомогою двох тіло-охоронців, котрі, стиснувши з обох боків тіло генсека, переносили його так від трибуни до трибуни, намагаючись таким чином надати тілу вертикального стану і створити враження, що це ніби генсек пересувається сам. Але створити таке враження все ж не вдавалося, оскільки голова генсека завжди завалювалась або вбік, або вперед, а ноги безвільно волоклися позаду. А тому при пересуванні генсека радянське телебачення демонструвало тільки його груди, повністю від плечей до пупа унизані орденами й медалями.

Взагалі-то, весь цей розвинутий соціалізм відбувався аж до того часу, коли його почали вже називати застоєм, і врешті зійшлися на тому, що цей розвинутий застій треба негайно прискорити й перебудувати, при чому, як прискорювати застій, в який бік його перебудовувати, і для чого взагалі прискорювати те, що потребує перебудови – ніхто навіть не намагався пояснити. Не дивно, що все це врешті закінчилось величезним пшиком і всеохопним крахом. Але в часи цього краху й розвалу Радянського Союзу, в часи смерті старого й народження нового наш головний герой Славко був уже повнолітнім юнаком з повною середньою освітою, юна-

ком, що стояв на порозі дорослого життя; а от дитинство й шкільні роки Славка припали на прискорено-застійні й перебудовно-розвальні часи, останні часи Радянського Союзу.

Отака от коротка історія імен представників славного роду Пузиків, історія, в якій певним чином відбилась історія їхньої, тобто нашої спільної з Пузиками, батьківщини.

2

Отже, Славко. В'ячеслав Гервасійович Пузик. З чого ж розпочати розповідь про цього нашого головного героя. Гадаю, що розпочинати розповідь не тільки про головного героя якогось роману, а взагалі про якусь людину треба з чогось головного, з чогось найважливішого, притаманного цій людині. А що для людини взагалі може бути більш важливим, аніж її духовність, її, так би мовити, моральне обличчя. І якщо з цього, найважливішого духоно-морального боку охарактеризувати Славка Пузика, то можна сказати, що про таких людей, як Славко, зазвичай говорять, що це людина добросерда, або ж добродушна, адже і в душі і в серці нашого героя було тільки добро. А ще можна сказати й так, що герой наш був людиною доброї волі, тобто волів добра: скільки себе пам'ятав Славко, тобто протягом усього свого свідомого життя він хотів тільки добра. Так, так, Славко хотів добра, одного добра, тільки добра і нічого окрім добра!

Щоправда, якщо взяти до уваги те, що Славків батько був простим радянським колгоспником, причому дуже, дуже багатодітним, і заробленого тяжкою працею йому заледве вистачало, щоб прогодувати сім'ю, то цілком зрозуміло, що ніколи ніякої зайвої копійки за все життя Гервасій не бачив і ніякого власного добра так і не нажив аж до самої старості. Таким чином, за відсутності хоч якогось більш-менш вартіс-

ного власного добра в сім'ї Пузиків, Славкові, хочеш-не-хочеш, а доводилося хотіти добра чужого.

І скільки себе пам'ятав Славко, тобто протягом усього свого свідомого життя він бачив, що в декого з його односельців таки накопичувалось доволі багато добра, в декого ж із колгоспного керівництва від цього добра просто ломилися комори і скрині, а вже щодо голови колгоспу – то від кількості його добра в бідного Славка просто таки паморочилося в голові. І чим більше Славко, за відсутності власного добра, бачив добро чуже, тим більше йому цього чужого добра хотілось. І що ж дивного в тому, що Славко так пристрасно хотів добра чужого, якщо свого власного добра в нього не було. І що ж дивного в тому, що і серце й душа Славка були переповнені виключно цим бажаним добром, адже скрині Пузиків були пусті пустісінькі.

Та на виправдання нашого героя можна сказати, що в його бажаннях та уяві це добро виглядало зовсім не як проста купа звичайних матеріальних благ. Так, так, привласнення добра Славко уявляв собі зовсім не як просте меркантильне накопичення якихось матеріальних цінностей: Славко був упевнений в тому, що варто тільки якомусь звичайному матеріальному предмету стати його, Славковою власністю, як цей предмет із розряду матеріальної цінності відразу перетворився б на цінність моральну, духовну! Так, так, саме так – хай но тільки щось стало б Славковою власністю, уявлялось йому, то це щось відразу перетворилося б із про-

стого бездушного шматка німої матерії на якусь сакральну реліквію, такий собі священний Грааль, який грів би променями благовоління якихось вищих сил.

Або хоча б і ця хата голови колгоспу, що бовваніла напроти хати Пузиків – величезна красива цегляна будівля дому голови колгоспу, яка була завжди перед очима Славка, коли той всідався за стіл виконувати домашні завдання і довго не міг зосередитися на тих завданнях через цю величну споруду. О, якби цей будинок голови колгоспу був його, Славковим, помешканням – то це був би не просто великий і красивий сільський будинок, це був би храм, Парфенон і Софія Київська одночасно! Це був би храм, що випромінював би ті ж благовоління вищих сил. Отак, просто який завгодно завалящий предмет, звичайний шматок холодної грубої матерії, варто йому було б стати власністю Славка Пузика, миттю перетворився б на реліквію благовоління вищих сил – принаймні в це свято вірив сам Славко. Щоправда, вся сила цього благовоління вищих сил, котрі проявилися б у привласнених Славком предметах, поки що зосереджувалась виключно тільки на його ж, власника цих предметів, самого Славка персоні. Але ж... Але, як би там не було, а всяке найзвичайніше добро, привласнене Славком, на його глибоке переконання, ставало б добром незвичайним, добром надзвичайним.

І що ж дивного в тому, що в цього славного нащадка роду Пузиків бажання цього добра виявилось панівним все-

охопним бажанням. Адже, за висловом класика, немає такого злочину, на який не пішов би капіталіст заради скількох там процентів прибутку? Отож! Так це сказано про якогось цивілізованого буржуазного, вибачаюсь, буржуя, обтяженого всілякими там філософіями й літературами, Ренесансами й імпресіонізмами, всілякими етиками й естетиками. А що ж казати про якогось рядового радянського Пузика, цей духовно-моральний виплід комуністичної ідеології, в якого могутньою й безжальною гільйотиною марксизму-ленінізму-сталінізму, приведеною в дію механізмом безкінечних голодоморів і репресій, було відтято не лише будь-яке бажання покопирсатися в якихось там Ренесансах і етиках з естетиками, а навіть бажання згадати когось зі свого роду далі третього коліна – і в залишку одні тільки голі-голісінькі, найголіші інстинкти.

Одне слово, якщо говорити про середньостатистичну одиницю розвинутого радянського суспільства в духовному вимірі, то можна сказати, що це був такий собі неандерталець атомної епохи, неандерталець, перед яким технічні досягнення цивілізації розкинули незліченні спокуси безмежних можливостей. А ти при цьому голий, босий і голодний. І здавалося, що треба лише простягнути руку і взяти все, що тобі заманеться. А ти голий, босий і голодний. І як тільки всемогутні кайдани, здавалося, найміцнішої в історії людства радянської державної машини впали, руки таки потяглися. Потяглися в намаганні заволодіти цими, раніше заборонени-

ми, але такими бажаними, а тепер і дозволеними, й, здавалося, вже досяжними благами цивілізації. Безліч, безліч, безліч рук, які в єдиному пориві потяглися за омріяними благами, втілюючи в пострадянське життя один з наймогутніших і найпервісніших рефлексів – хапальний рефлекс неандертальця. Щоправда, цього разу неандертальця радянського, але ця обставина лише посилювала хапальний рефлекс. Звичайно, були й винятки, але це аж ніяк не стосувалося як головного героя нашої оповіді, так і абсолютної більшості його співгромадян.

Інша справа, що безмежні блага, які мали б, згідно з мріями, политися молочними ріками із-за «залізної завіси», що зникла, виявилися благами не такими вже й безмежними, точніше зовсім не безмежними. Та ще до того ж між руками й благами виросла ціла гора всіляких перепон, на кшталт інфляцій, криз, безробіття... Але це вже зовсім інша історія. І руки все одно тяглися за благами і хапали все підряд відповідно до рангу: комусь діставалися заводи й фабрики, комусь торгові точки на ринку, а комусь і просто омріяний кусень хліба. Але хапали всі. Хапальний рефлекс і бажання хоч якогось добра були всеохопними, всемогутніми і непереборними.

Особливого ж напруження це непереборне хотіння добра в нашого головного героя досягло в шкільні роки Славка. Звичайна радянська сільська середня школа, до котрої пішов Славко Пузик, як і всі радянські діти, досягши певного

віку, здавалося, за визначенням повинна була б нівелювати будь-які відмінності матеріального й соціального стану школярів. Насправді ж ці відмінності були досить таки помітні, особливо ж вони були помітними для надзвичайно вразливого щодо чужого добра ока Славка Пузика. Багато з його однокласників мали такий одяг і взуття, такі портфелі, таке шкільне приладдя, про яке Славко міг тільки мріяти.

Найбільше ж заздрісну уяву Славка вражав син голови місцевого колгоспу Сергій. Мало того, що цей Сергій був на два роки старшим за Славка високим широкоплечим красенем, то ще й одягався, як якийсь капіталістичний буржуй, з самого дитинства мав велосипеди, які міняв на все більші, згідно зі своїм віком, з шостого класу їздив на мопеді, а з восьмого – на новенькій «Яві» чеського виробництва. Хіба ж могло таке залишити Славка байдужим?

Яким же шляхом міг би Славко дістатися до заповітного оволодіння хоч якоюсь більш-менш вартісною часткою омріяного добра? Як відшукати той невичерпний гаманець, який сипонув би скарби на голову сина звичайного радянського колгоспника? Де той «Сім-сім», котрий відкрив би йому печеру з цими скарбами? Такі, й подібні до них, питання нескінченним болючим чорторием нуртували в стражденній душі нашого головного героя.

Будучи хлопчиком невисокого зросту, з огрядненьким черевцем, з опасистим обличчям з веснянками на кирпатому носі, з водянистими очима під майже білими бровами, і, на-

решті, з якимось безбарвним рідким волоссям, яке вже в дитинстві справляло враження облісіння, Славко, ясна річ, прекрасно розумів, що йому ніяк не світить оволодіти скарбом шляхом раптового одруження з якоюсь принцесою. І такий романтичний шлях досягнення омріяного добра був безжально відкинутий Славком вже з перших класів, коли з боку дівчаток він наразився на не вельми прихильне ставлення.

Тоді Славко спробував хоч якимось розбагатіти шляхом торгівельної діяльності, що, взагалі-то, з точки зору комуністичної ідеології розглядалось як діяльність буржуазно-капіталістична, тобто ворожа. «Треба просто щось купити дешевше, – метикував собі Славко, – і продати це комусь дорожче, при цьому переконавши цього когось у тому, що він теж купує дешевше». І Славкові таки вдалося провести перші торговельні операції: він обміняв гумку для стирання на напівсписаний олівець, потім цей олівець обміняв на авторучку без ампулки, потім провів ще декілька обмінів, в результаті яких став власником великого гачка для рибної ловлі. Гачок був і справді великим, тобто риба, яку можна було б упіймати на цей гачок, теж мала б бути великою, але Славко не тільки не вмів ловити рибу, він навіть не бажав вчитися її ловити, оскільки, на відміну від більшості хлопчиків, був не те, що байдужим, а навіть ставився з відразою до риболовлі. Таким чином результат буремної торговельної діяльності Славка навряд чи можна було б назвати вдалим.

І Славко вирішив вдатися до більш вигідних торговельних операцій. Якось він чув по радіо, як на ворожому капіталістичному Заході на якихось там аукціонах продають всілякі картини, каблучки, стародавні монети, шкатулки й усякі інші стародавності за величезні гроші, за цілі мільйони тих їхніх доларів і всіляких там фунтів. Славко пішов на величезний смітник за селом, відкопав там старий черепок, з давно, можливо, навіть ще до революції, розбитого глечика; приніс цей черепок до школи і на одній з перерв запропонував купити цей черепок самому Сергієві, синові голови колгоспу.

– Ось, це черепок із трипільського горщика, – простягнув Славко на долоні черепок, підійшовши до Сергія на перерві. – Тут навіть ще трохи видно малюнок, схожий на той, що в підручнику історії, де написано про трипільську культуру. Я міг би продати тобі його за якихось... – він для годиться трохи задумався. – За якихось сто карбованців. Не дивуйся, що я прошу так дешево, просто мені зараз дуже потрібні гроші. – Трипільська культура, – додав він на завершення тоном академіка, аби ствердити неперехідну цінність цього скарбу. – В Європі я міг би продати його за мільйони доларів.

– Трипільський черепок? – Сергій взяв двома пальцями протягнутий йому Славком скарб, потім підкинув цей черепок догори, упіймав його й кинув, поціливши прямо в смітєвий бачок, який стояв досить таки на великій відстані, підтвердивши таким чином свою репутацію першокласного баскетболіста.

Стосовно ж Славка, то щодо нього Сергій підтвердив ще й свою репутацію непоганого футболіста: розвернувши невдалого торговця антикваріатом спиною до себе, Сергій дав Славкові такого копняка, який не осоромив би самого Пеле. Пролетівши досить плавною траєкторією доволі велику віддадь, невдаха-антиквар перейшов у круте піке, але приземлився таки вдало, чого не скажеш про його репутацію комерсанта, котра врешті й закінчилася з цим ганебним падінням, яке відбувалося привселюдно в школі на перерві в досить людному місці.

Крім того, чутка про цей невдалий аукціон з продажу антикваріату дійшла до вух не тільки педагогічного колективу школи, а й до вух всього партійно-господарського керівництва колгоспу. І хоч соціалізм у ті часи вже доживав свого віку, загниваючи в застійному болоті безвиході, про це ще ніхто не знав, бо жоден з генсеків про це ще не повідомив свій вірнопідданий радянський народ, і цей наскрізь прогнилий соціалізм все ще офіційно вважався розвинутим соціалізмом. А раз соціалізм – то вся ця комерційна діяльність Славка була не просто неприйнятною, вона була просто таки смертельно ворожою для всього соціалістичного табору, немов би вилазка з табору ворожого капіталістичного. Взагалі-то, це називалося тоді спекуляцією і було одним із найстрашніших злочинів проти радянської влади, що підривали самі основи комуністичної ідеології.

Не дивно ж, що Славкового батька Гервасія після цьо-

го випадку довго й ретельно пісочили в правлінні колгоспу, в сільраді, в парткомі, в школі, куди його по черзі викликали на килим. І які муки довелося перетерпіти Гервасієві, може зрозуміти лише той, хто знає, якою страшною незагойною раною жаху кривавилася в душі кожної радянської людини пам'ять про мільйони безневинних жертв голодоморів, війн і репресій, яким комуністичні фіюери піддали безмовних рабів радянської імперії, аби вбити в їхні голови дикі марксистсько-ленінські ідеї. Так що, Гервасієві, як кажуть, мало не видалось. Після всіх цих пристрасних партійно-ідеологічних катувань у Гервасія додалась на його бідній голові не одна сива волосина.

В свою чергу Славкові перепало на горіхи від самого Гервасія, котрий, взагалі то, був людиною добросердою і рідко вдавався у справі виховання своїх дітей навіть до звичайних ляпасів, але того разу таки вдався аж до такого радикального засобу, як батьківський ремінь.

Але таке остаточне завершення кар'єри комерсанта для Славка було результатом не лише цих буремних подій, але ще й результатом його власних спостережень. Славко бачив, що в радянській пустоприлавковій, дефіцитній дійсності, коли всяку необхідну дрібницю доводилося діставати з великим труднощами у тих же нелегальних торговців, спекулянтів, або, як їх ще називали, фарцовщиків, – ця підпільна комерційна діяльність була дуже вигідною й приносила величезні прибутки. Але наскільки ця діяльність була вигід-

ною, настільки ж вона була й ризикованою. Адже, безжальна до таких проявів ворожої для радянської людини буржуазної ідеології наживи, державна комуністично-радянська машина не тільки засуджувала спекулянтів на великі терміни відсидки за ґратами, а ще й конфісковувала все їхнє майно. Принаймні таке відбувалося з тими, в кого не було «даху», тобто покровителя серед радянського партійно-державного керівництва. І навіть наявність такого «даху» не завжди рятувала, особливо коли такий покровитель був не досить високопоставленим керівником.

І що особливо примітив для себе Славко, самі ці представники радянської влади, котрі були покровителями не тільки для нелегальних спекулянтів, а й для всіляких інших законних, напів-законних і зовсім незаконних обгородок і мали від цього великий зиск, – самі ніколи, на відміну від рядових виконавців, до відповідальності не притягались, завжди виходячи сухими з води. Адже ця радянська партійно-державна бюрократія, або ж номенклатура, мала повну, абсолютну, неподільну владу, бо не мала ніякої конкуренції, тобто опозиції, адже сама думка про опозицію до керівної комуністичної партії розглядалась як кримінальний злочин і каралася з усією суворістю. А тому радянська номенклатура не тільки безкарно мала зиск з усіх незаконних обгородок, а ще й користувалась цілим рядом, так би мовити, «законних» привілеїв: особливі номенклатурні магазини, що ломилися від всякого дефіциту, номенклатурні лікарні, санаторії і все та-

ке інше. Адже, вся власність радянської держави вважалася загальнонародною, але розпоряджалися нею тільки начальники, тобто все нажите, придбане, збудоване, створене багатьма поколіннями безправних рабів радянської імперії, було повною, абсолютною й беззаперечною власністю цієї радянської партійно-державної бюрократії.

Може, й без точних політологічних визначень, але всю цю суть радянської державної машини Славко зрозумів своїм досить метким селянським розумом ще з початкових шкільних класів. І що ж дивного в тому, що Славко вирішив таки, що найкращим способом найлегшого й найбезпечнішого надбання найбільшої кількості всілякого добра було долучення до цієї всевладної, недоторканної радянської номенклатури, або ж просто до начальства, як це називалося в народі: «Якщо в тебе немає родича в обкомі партії, – думав Славко, – то все, що тобі залишається – це тільки бажання мати такого родича».

Звичайно, Славко прекрасно бачив і розумів те, що влада ця вже досить сильно закріпилася за часи свого правління, і стала вже майже спадковою: діти й онуки радянських чиновників завжди йшли стопами своїх батьків, вливаючись у всемогутню управлінську систему радянської імперії. Проте, щоб не закріпити нанівець, вливання деякої «живої крові» в державний організм радянська управлінська система не лише дозволяла, але й заохочувала, щоб хоч позірно виявляти сув'язь із народом, та й щоб мати хоч деякий

приплив ефективних «мізків» до апарату управління, бо ж діти й онуки високопоставлених керівників йшли до цього апарату лише задля безперешкодного доступу до житниць радянської батьківщини, й від цього апарат управління лише безмірно розбухав, як на дріжджах. Однією з краплинок такої «живої крові» і вирішив стати Славко.

А для цього треба було з самого дитинства виокремитися, відзначитися й просунутися, як у навчанні, так і в громадській діяльності. І Славко почав самозречено гризти граніт науки і безжально розштовхувати політичних конкурентів уже з «жовтенятських» років, ставши вже в п'ятому класі відмінником і ланковим; а зі вступом у комсомол почав успішне просування до вершин комсомольського активу школи. Ставши ж старшокласником, Славко мав уже стовідсоткову впевненість в тому, що по закінченні школи він отримає «золоту медаль» і характеристику, з якою можна сміливо йти влаштовуватися не тільки в який завгодно партком, але навіть, наприклад, і в КДБ. А те, що для успішного просування службовими сходами радянської державної піраміди ще треба було здобути вищу освіту, Славко жодним чином не вважав для себе проблемою.

Згоден, що багато для кого здасться дивним і навіть неможливим, щоб якийсь радянський школяр, котрий свого часу відзначився тим, що ганебно спокусився ворожими принадами буржуазного змія наживи, розпочавши ще в початкових класах злочинну діяльність спекулянта, – по-

тім раптом став перспективним для радянської номенклатури комсомольським активістом. Упевнений, що дехто навіть скаже, що автор цих рядків просто бреше з цього приводу. Запевняю, що в історії зі Славком Пузиком все було саме так. І нічого дивного й неможливого, насправді в цьому немає. І річ зовсім не у виправданні банальним посиленням на славнозвісне виключення, котрим тільки підтверджується правило: от, мовляв, буває, що й кобила загавкає, а собака заірже. Ні, зовсім ні.

Вся річ у тому, що немає такої політичної, релігійної, громадської, чи якоїсь іншої спільноти, яка б не пишалась новонаверненим неофітом, котрий поповнив би їхні ряди, полишивши перед цим лави адептів ворожого табору, щирим прихильником якого він до того був. Пригадати хоча б незабутніх повію Марію Магдалину й митаря Марка, як і подальші поповнення сонму святих, котрі заради цієї святості покинули життя найпослідушіших грішників, яке до того вели. А рекрутування революціонерів з числа аристократії? Врешті-решт, ніхто ж не піддасть сумніву щирість найпослідовнішого фарисея Савла, який перетворився на щонайвідданішого християнина Павла.

Головне тут – щирість. І твердження про те, що, наприклад, аналогія між християнином Павлом і комсомольцем Славком може кульгати через приналежність цих персонажів до ворожих ідеологій не спрацьовує знову ж таки через величезну кількість комуністів з колишніх священиків – і навпа-

ки. Головне тут щирість: широко перекинувся до ворога – героєм і святим, а нешироко, вибачай, – зрадник. От тільки точної міри щирості поки що ніхто не винайшов, за винятком, хіба що, наприклад, призначення кримінальної відповідальності за державну зраду, але це ніяким чином не стосується ні фарисея-апостола Павла, ні фарцовщика-комсомольця Славка: щирість Павла доведена його життям і смертю, а от щирість Славка бачилась по-різному.

З одного боку, офіційно міру щирості Славка мали право визначати, наприклад, актив шкільної комсомольської організації і педагогічний колектив цієї школи. А ці органи, звичайно ж, визнавали Славкову щирість щирістю найвищого гатунку. Ще б пак, для комсомольської організації перехід до них «грішника» Славка – зайвий доказ всепереможності комуністичних ідеалів, а для педагогів – показник ефективності виховної роботи в школі. Хоча насправді ні в які комуністичні ідеали ніхто вже на той час не вірив, наочні докази відданості цим ідеалам, якими б позірними вони не були, треба було час від часу демонструвати. Одне слово, шкільному начальству Славко потрапив на всі сто, за що й мав відповідні дивіденди.

Чого не скажеш про, наприклад, однокласників Славка. Адже зрозуміло, з якою огидою вони спостерігали за тим, як невдаха-фарцовщик дивним чином перетворювався на полум'яного комсомольця, бо ж насправді всі прекрасно знали, що єдиною метою такої чудесної метаморфози було ба-

жання протиснутися в начальство, дорватися до заповідних номенклатурних благ, недоступних для більшості звичайних людей. Тому й не дивно, що з цього приводу Славка певним чином опосіла та сама прикрість, яка переслідувала рід Пузиків аж до настання радянських часів. Зла доля, яка за царських часів використовувала мстивість московських попів для надання Пузикам неблагозвучних імен, втратила цю можливість за часів комуністичних, але знову придбала можливість збиткуватися над Славком, вже використовуючи мстивість Славкових однокласників, обурених його лицемірством.

Але цього разу зла доля, не маючи ніякої можливості спаскудити славне ім'я Славка, доскіпалась до його прізвища. Так, наприклад, деякі зі Славкових однокласників переінакшували його прізвище, замінюючи в першому складі слова «Пузик» літеру «у» на літеру «и»: «Дивись, дивись, Пизик пішов», – кричали вони на перервах навздогін нашому новоявленому Павлику Морозову. Були й інші, котрі у другому складі вже спотвореного прізвища «Пизик» між літерою «з» і літерою «и» вставляли ще й літеру «д», після чого взагалі виходило щось зовсім нецензурне, що вже не кричали на перервах, а вживали лише проміж себе. А бували й такі, котрі в другому складі уже цього останнього нанівець переспотвореного нецензурно-лайливого прізвища з літерою «д» після цієї самої літери «д» ще й замінювали літеру «и» на літеру «ю»... Одне слово, зла доля повною мірою помстила-

ся за неможливість спаплюжити ім'я славного комсомольця Славка, перековеркавши його прізвище так, що це перевершило навіть ім'я Славкового пращура Запердона.

Та Славкові до цих знущань неприхильної долі було бай- дуже. Як усі Славкові дореволюційні предки-Пузики гордо терпіли свої чудернацькі імена заради вищої справедливості на догоду своїм черевам, так і Славко терпів заради майбутнього добра, яке мало посипатися на нього з рогу всесоюзного достатку. Славкова дорога була вірною і надійною, дорога ця вела не просто, як у предків-Пузиків, до підтримання свого черева у належному стані – дорога ця врешті повинна була привести до квартир, дач, автомобілів, які повинні були стати вже в недалекому майбутньому його, Славковою власністю, якою він марив самотніми вечорами, адже дружити з цим «Пиз*юком» ніхто не хотів. Але ніякі друзі Славкові не були потрібні – він ні за що б не проміняв на друзів свої солодкі мрії про те незліченне всенародне радянське добро, до якого він прагнув усіма фібрами своєї полум'яної комсомольської душі. І Славкові здавалося, що горизонт, за яким здійсняться всі його мрії, ставав усе ближче, ближче й ближче...

Але горизонт, на жаль, ніколи не може наблизитися, горизонт, насправді, має таку властивість, що якою мірою ти до нього не наближався б – такою ж мірою він завжди від тебе віддаляється.

3

Як вже зазначалося, необхідність отримати вищу освіту задля досягнення омріяних радянсько-номенклатурних висот аж ніяк не видавалась для Славка Пузика хоч якимось там ускладненням. І справа зовсім не в тому, що Славко, будучи старшокласником, досяг вже досить вражаючих висот ієрархії шкільної комсомольської організації, що давало вже в його руки важелі впливу, досить вагомі, щоб «переконати» педагогічний колектив школи в його непересічних наукових здібностях. Зовсім ні. Славко й насправді був дуже здібним учнем. Як, власне і всі Пузики, треба віддати їм належне, завжди були напрочуд метикуватими, що й дало їм можливість зберегти свої знамениті черевця недоторканими впродовж усіх непересічних історичних колотнеч, яких на їх долю випало чимало.

Так, наприклад, батько Пузика Гервасій був не останнім серед колгоспних інтелектуалів. Можна навіть сказати, Гервасій мав філософський склад розуму, що дозволяло йому напрочуд глибоко осмислювати перипетії, на перший погляд, здавалося, такого пересічного селянського життя. Так, наприклад, коли Гервасій з раннього ранку виконуючи свою тяжку селянську працю в полі, робив перепочинок на обід, який йому приносив у поле котрийсь із домочадців, то Славків батько не просто наминав принесену йому їжу, повністю

поринувши в цей процес, як і належало б простому селянину, він серйозно розмірковував над фундаментальними проблемами людського буття, роблячи глибокодумні висновки.

От, наприклад, думав Гервасій, відкушуючи черговий шмат сала, що дуже вже воно якось так недоладно складається з основоположними підвалинами людського буття: от доводиться оце тричі на день перериватися на їжу, а скільки оце за цей, витрачений на їжу, час можна було б ще зорати поля, чи накосити сіна, чи ще щось... Ні, думалося Гервасієві, не досконалий він, цей наш світ, ой, який недосконалий: от якби Бог, чи отой їхній Комунізм, чи природа, чи хто там насправді головний, зробив так, щоб їсти треба було не тричі на день, а лише один раз на день, а ще краще один раз на тиждень – скільки б вивільнилося часу, наскільки б можна було більше зорати поля, накосити сіна, чи ще щось!..

Але, продовжував тоді далі свої роздуми Гервасій, якби треба було їсти всього лише один раз на тиждень, то на якого ж біса тоді так багато працювати; якби на тиждень людині вистачало одного буханця хліба, то можна було б зорати пару соток землі і накосити пару копиць сіна, щоб забезпечити себе на цілий рік – і чим би тоді займатись весь цей рік?.. Отакі найпосутніші парадокси буття видобував Гервасій із надр свого, здавалося, пересічного селянського розуму. А, власне, з роздумів отаких от, на перший погляд простих і непомітних, селянських мудреців і народжувалися перлини народної мудрості, такі як, наприклад, ось ця, яка хоч і не відпові-

дає літературним нормам ні з етичного, ні з лексичного боку, все ж прямо перегукується з вищенаведеними роздумами Гервасія: «якби не рот та не гузно – то й робити не нужно».

Так що, видатна селянська метикуватість, успадкована від предків, помножена на полум'яне бажання пробитися в люди, дозволила Славкові поглинати граніт науки з неймовірною легкістю. І в тому, що «золота медаль» по закінченні школи буде у нього в кишені, ніхто не сумнівався вже тоді, як Славко тільки перейшов до восьмого класу радянської десятирічки. Не сумнівався в цьому й сам Славко Пузик, як він не сумнівався і в тому, що по закінченні середньої школи обов'язково вступить до якогось із ВУЗів.

Щоправда, в якому саме з інститутів чи університетів він буде навчатися, Славко все ніяк не міг вирішити. Одне він знав точно, що вищий учбовий заклад, в якому він навчатиметься буде столичним. Славко мав рішучий намір навчатися тільки в столиці – саме там, якнайближче до верхів номенклатурного раю, небезпідставно вважав він, можна найефективніше розпочати просування до цих самих верхів. Адже, просування шаблями номенклатурної драбини Славко твердо вирішив розпочинати вже з перших днів свого майбутнього навчання в столиці: щойно ставши студентом-першокурсником він обов'язково відразу ж почне пробиватися до складу комсомольської еліти свого навчального закладу з наміром закінчити цей заклад, якщо вже й не повноправним членом комуністичної партії, то кандидатом у члени партії

точно.

Хоча, могли виникнути деякі непорозуміння щодо поняття столиці, адже це могла бути як всесоюзна Москва, так і республіканський Київ. Звичайно, з найвищого Московського трампліну, можливо, й найлегше було б заплигувати в найвищі кола державного апарату, але й Київ теж з цього боку не видавався чимось набагато гіршим.

Щодо цієї неоднозначності тогочасного існування з одного боку, як громадянина Української Радянської Соціалістичної Республіки, а з іншого боку, як громадянина СРСР, виникало дійсно багато непорозумінь. Це була ніби така собі двоповерхова держава, де на першому поверсі ти був громадянином якоїсь своєї рідної союзної республіки, а на другому – громадянином чи то якоїсь іншої, чи тієї ж самої, але вже набагато більшої, хоча і якоїсь незрозумілої і абстрактної держави СРСР, котру до того ж іще іноді називали й Росією, хоча Росія також була однією з союзних республік. Причому другий поверх цієї двоповерхової державної будови не вважав свій перший поверх взагалі за щось вартісне – республіканський рівень для всесоюзного був лише ґрунтом, на якому й виростало непереборне ракетно-ядерне радянське всемогуття.

Для України ж у цій багатоповерховій будові була ще й третя іпостась: українці разом з росіянами й білорусами входили до радянської спільноти ще і як слов'яни, які в той час в СРСР вважалися чомусь начебто одним народом. Тобто ок-

ремо українці, росіяни й білоруси були окремими народами з окремими республіками-державами, а разом – одним, єдиним, тобто триєдиним народом, який уже разом з іншими народами, в яких були свої республіки-держави, котрих було ще дванадцять, утворював п'ятнадцятиєдиний радянський народ. А якщо взяти до уваги, що майже в кожній з окремих республік були й інші народи, деякі з яких мали ще й свою державність, наприклад, в одній лише Росії були десятки народів-неслов'ян, в тому числі й державних, які склали тут, вже без українців і білорусів, разом зі слов'янами-росіянами один неодноєдиний народ!.. А весь цей незрозумілий конгломерат народів, поєднаних незрозуміло чим, незрозуміло як і незрозуміло для чого – і був багатодієєдиним неподільним радянським народом?..

З точки зору здорового глузду було ясно, що цю всю нісенітницю засобами якоїсь нормальної логіки пояснити просто таки не було жодної можливості. Але радянська державна машина не заморочувала собі голову такими дрібницями: з допомогою безкінечних тотальних війн, голодоморів, масових репресій, а також російської мови й комуністичної ідеології було з радянських народів зроблено залізобетонний заміс на крові, причому вважалося, що чим більше крові в цьому замісі, тим кріпкіший фундамент радянської держави. А крові було пролито стільки, що радянські керманічі вже вважали народний конгломерат своєї імперії абсолютно однорідним, а отже й об'єднаним навечно. Кривавий заміс

імперії виявився й насправді, хоч і не вічним, але таким, що скріпив величезну кількість народів на величезних просторах на довгі роки. Хоча з історичного боку трохи більше семи десятиліть – не такі вже й довгі роки.

От і Славко Пузик теж був однією стандартною частинкою в цій багатомільйонній безликій масі єдино-неподільного радянсько-рабського російськомовного народу. Ні, Славко, звичайно ж, знав українську мову, розмовляв нею. Тобто, як знав і розмовляв? Та так як дихав, так як пташка співає, так як вітер віє чи дуб навесні зеленіє. Славко просто розмовляв так, як розмовляли всі навкруги: як розмовляли його сусіди й знайомі, як розмовляли батько й мати, дід і баба, як розмовляли незліченні покоління його предків. Але чому він так розмовляв, Славко не розумів. Головне ж він не розумів, для чого він так розмовляв, тобто для чого йому знати, чи вивчати цю свою мову, якою він чомусь розмовляв і з якою народився, як народився зі своїми власними руками й ногами і зі своїм власним обличчям. Адже, згідно з науковим комунізмом, всі ці нації і народи все одно не мають ніяких перспектив, всі вони все одно відімруть у всесвітньому масштабі, як вони вже відмерли, чи майже відмерли зараз в СРСР у масштабі всесоюзному, а разом з тим у всесоюзному масштабі, чи то відмерли, чи ще не зовсім відмерли, але точно стали вже зовсім непотрібними всі мови, окрім однієї єдиної, пролетарськи-об'єднавчої, науково-прогресивної, великої і могутньої російської мови, без знання

якої і дійсно не було жодної можливості не те що пробитись у житті, а й взагалі хоч якось існувати в СРСР.

Та й крім того, що українська мова була непотрібною, вона була ще й дуже небезпечною. Й хоча в останні роки СРСР за українську мову вже не розстрілювали, як це було в перші десятиліття радянської влади, коли за неї розстрілювали сотнями тисяч, все ж генетична пам'ять про ці розстріли міцно сиділа в підсвідомості кожного українця, боляче стискаючи уста при кожній нагоді розтулити їх з наміром випустити українське слово. Та й голодомором же українців карали, хоч і не власне тільки за мову, а за все українське, але й за мову в тому числі. Й жахлива пам'ять про всі ці небачені ніколи до того в історії людства тортури і кари цілого народу ніяк не додавала наснаги боротись за рідну мову. Та й в останні роки СРСР за «буржуазний націоналізм», особливо ж український, можна було отримати, як кажуть, по повній: доля Василя Стуса та інших дисидентів – доказ тому.

Тому зовсім не дивно, що Славко Пузик, як і більшість його сучасників, не розуміли для чого їм ця їхня українська мова, знання якої не те що не давало ніяких переваг, а навпаки могло стати лише причиною всіляких прикростей. Коли ж ти розмовляв російською мовою, ти відчував себе не тільки в безпеці, ти відчував себе причетним до того єдиного, чи то триєдиного, що складався з росіян, українців і білорусів, слов'янського народу, котрий, незважаючи на офіційну рівність усіх народів СРСР, був все таки неофіційно привілей-

ованим народом – це був, так би мовити, неофіційний фундамент всесоюзної єдності народів. А оскільки російська мова українцям і білорусам давалась дуже легко, то тим легше було вливатися в лави цього привілейованого народу: завчив декілька російських фраз – і ти вже не якийсь там недорікуватий «хахол» чи «бульбаш», а повноправна частинка могутнього слов'янського фундаменту всемогутнього радянського народу.

Славко ж ще малюком, щойно навчившись розмовляти, вже тоді на рівні своєї дитячої підсвідомості чітко ввіймав своїм метких і хапливим розумом Пузика сенс радянської національно-мовної політики і, будучи жовтенятком, вже читав і розмовляв російською мовою як справжнісінький росіянин: «Цвірінькає по-московському, як достеменний кацап», – казав про свого маленького нащадка Гервасій одночасно і з докором, і з похвалою. І ця неоднозначність ставлення Гервасія до російськомовних успіхів свого малого сина проступала завжди, коли він, чи прямо, чи опосередковано торкався цієї дразливої теми: «А ось і наше кацапеня зі школи швендяє», – буває скаже він і з теплотою схвалення, і з холодком докору в голосі.

Самому ж Славкові всі ці неоднозначності були геть байдужі, він просто чітко знав, що коли ти знаєш російську мову – то маєш непереможну зброю в руках, а якщо ж не знаєш – то маєш гумового кийка в дупі: звісна річ, що Славко віддавав перевагу першому варіанту і мав твердий

намір тримати свою мовну зброю в якнайкращому стані.

4

І все було б добре. Все було б так, як замислив наш юний комсомолец. І заповітні мрії переважної більшості випускників радянських шкіл здійснились би і втілилися в долі Славка Пузика, котрий став би таки начальником, можливо, навіть великим начальником, можливо, й не дуже великим. Але це вже не суттєво – великим, чи не дуже великим, але Славко був би все ж начальником, а отже став би однією зі щасливих деталей механізму радянської державної машини і купався б у машинному маслі рабської праці переважної більшості своїх співгромадян, котрим не вдалося вибитися в начальство; або ж Славко став би одним зі щасливих вареників у місці номенклатури і купався б у вершковому маслі комуністичної пропаганди. Але, як кажуть, не все сталося, як гадалося. Машинне масло рабської праці перетворилося на пісок через даремність цієї праці, вершкове масло пропаганди прогіркло через брехливість.

Абсолютно неочікувано, як це, власне й відбувається з більшістю справді визначних історичних подій, Радянський Союз раптом припинив своє існування. Тобто отак от, ні сіло, ні впало раптом просто тобі серед білого дня величезна могутня радянська імперія взяла й зникла. Здійснилося те, про що не те що говорити, про що навіть думати було страшно аж до самих останніх хвилин існування радянської

держави. А тому дуже важко собі уявити тодішній стан переважної більшості радянських людей: та держава заради існування якої було знищено мільйони невинних, через одне лише припущення сумніву в доцільності існування якої можна було отримати кулю в потилицю, раптом зникла, як начебто її ніколи й не було.

І хто ж, ви гадаєте, сприяв цьому зникненню? Та не хто інший, як та сама радянська комуністична номенклатура, котра, власне, й мала б захищати цю свою державу, номенклатура, котра й поклала в основу існування цієї держави криваві мільйони невинних жертв. На перший погляд нісенітниця. Але насправді так і глузує господар темної могутності над тими, хто погодиться закласти свою душу за тимчасове оволодіння могутністю світу цього. Звичайно, Володар Темряви не попереджає своїх боржників, що влада їх тимчасова, вони думають, що ця їх злочинна сила настільки ж безмежно тривала, як безмежно свавільна й могутня. Але кінець такої могутності приходить значно скоріше, ніж на це розраховують тирани, й кінець цей здебільшого трагікомічний.

Та як би там не було, а особисто для Славка Пузика раптове зникнення Радянського Союзу було скоріше трагічним, аніж комічним. Адже зі зникненням радянської держави зникала й номенклатурна драбина, щаблями якої Славко так мріяв піднятися до осяйних вершин добробуту. Втрачався сенс всіх зусиль ще такого короткого, та все ж цілеспрямованого й насиченого минулого життя, яке було витрачене

на здобуття надійного підґрунтя для майбутніх успіхів.

В час розвалу Радянського Союзу Славко якраз закінчував середню школу й готувався до вступу на дорогу нового дорослого життя. Його шкільне минуле було ніби дорогою, яка вела до підніжжя справжнього життя, на вершині котрого чекали всілякі гаразди. І що ж тепер? А тепер позаду – болото даремно втрачених зусиль. А попереду? Попереду, якщо й не німа безодня, то вже пустеля – точно. Чого ж тепер прагнути? Власне, предмет прагнення не змінився – побільше всілякого добра. Але де? Де воно тепер, це добро? Тобто, як? Як тепер до цього добра дістатися?

Розвіялася, як туман, імперська надбудова Радянської держави. Залишилася Україна. Самостійна Україна. Славко Пузик, як і всі жителі Української Радянської Соціалістичної Республіки став громадянином незалежної Української держави. Але, що це тепер за держава? Де тепер засіки Батьківщини – в чийх вони руках, як до них дістатися, щоб відгребти й собі частинку незліченного і незліченого народного добра? Ці питання розривали на шмаття стражденну душу Славка Пузика – знамените Шекспірівське «бути, чи не бути?» було просто дитячою забавкою в порівнянні з цими доленосними питаннями.

Звичайно, ново-відтворена на уламках Радянського Союзу незалежна Українська держава проголошувала себе демократичною, соціальною, правовою і так далі, хоча першопочатку була насправді тільки уламком Радянського Союзу,

сталінська конституція якого теж проголошувала найгуманніші цінності, під гаслами котрих проливалися ріки невинної крові й піддавалися геноциду цілі народи. Офіційно виголошеною метою ново-відтвореної незалежної Української Держави була побудова сучасного демократичного капіталізму замість середньовічного феодального радянського соціалізму. Тобто, простіше кажучи, до основи всього того найкращого, що все ж таки було в радянському минулому, малося додати все те найкраще, чого досягла Західна цивілізація в удосконаленні демократичного капіталізму – такою мала б бути ново-відроджена Українська Держава. Але насправді все з перших кроків пішло з точністю до навпаки, адже Україна була тоді насамперед все ж таки уламком Радянського Союзу: все найгірше, притаманне радянському минулому, виявилось найживучішим і почало притягувати до себе все найгірше, що було притаманне вільному капіталістичному світові, тобто те, чим славився дикий капіталізм трьохсотлітньої давнини – і на такому от ґрунті й почалася розбудова нової самостійної Української Держави.

Високопоставлені компартійні бонзи, котрих розвал Радянського Союзу застав при пануванні на теренах України, прихопили собі хто скільки міг згідно з займаною посадою: від заводів і фабрик до магазинів і кіосків. Так миттєво народилася нова українська «еліта», принаймні економічна, котрій Україна була цікава лише з приводу викачування з неї якомога більшої кількості «бабла» за допомогою захоплених

засобів виробництва, створених, до речі, поколіннями радянських рабів, котрих тепер «нова еліта» вирішила таким чином вже відверто й офіційно, без зайвих ідеологічних маскування перетворити на рабів українських. Найпрогресивнішою ідеєю для цих скоробагачків була, звичайно, думка про те, що гроші не пахнуть, хоча нюхати гроші вони ой як любили.

Як же Славкові було пробитися до загальнонародного добра, котре тепер перейшло до приватних рук колишніх секретарів парткомів і голів усіляких рад. У власності ж сім'ї Пузиків на той час була лише старенька хата, декілька голів домашньої скотини та купа реманенту – і це все, на що можна було розраховувати Славкові в нових умовах: весь накопичений комсомольсько-активістський капітал тепер став звичайним непотребом, як зрештою й російська мова, адже державною в Україні, як і належить, була проголошена мова українська, котру Славко теж знав добре, але яка від цього знання, як і від будь-якого знання взагалі, користь була тепер, Славко не знав.

А все змінювалося з такою калейдоскопічною швидкістю, що у вихорі цього калейдоскопу змін взагалі неможливо було вихопити й усвідомити хоч якийсь зміст і сенс новостворюваних часом суспільних відносин, як і нових понять, які з'являлися на означення цих нових відносин. Хоча деяка усталеність у свідомості народу щодо ціннісних відносин в суспільній ієрархії все ж потроху наставала. От, наприклад, са-

мими найпопулярнішими професіями для молоді дуже скоро стали серед хлопців бандити і банкіри, що власне було однією професією, оскільки видатні перші ставали другими, а найвидатніші з перших і других ставали депутатами; серед дівчат же найбільшою популярністю стали користуватись професії моделі й проститутки, що власне теж було однією професією, оскільки перші й другі нагадували сполучені посудини, вміст яких безладно перетікав з однієї в іншу, а найвидатніші з перших і других ставали секретарками бандитів і банкірів. А все це разом і було «вершками» тогочасного українського перехідного суспільства, а з цих «вершків» ще рекрутувалися всілякі «зірки», які здебільшого бігали в телевізорі з мікрофонами і демонстрували під музику еротичні принади свого молодого красивого тіла.

Ясна річ, серед цього не вельми широкого вибору можливостей Славкові, хочеш не хочеш, довелося зупинитися на бандитах, адже стати відразу банкіром або депутатом, проминувши бандитський щабель, було неможливо, а перспективи моделі чи проститутки й зовсім не посміхалися Славкові, і то не через його стать (як кажуть, на всяку пропозицію є свій покупець), а через його фізичні дані – ніде правди діти, не найпершим красенем був наш Славко.

Отже, вирішив Славко стати бандитом, а саме рекетиром: «р-р-рекетир-р-р» – звучить просто таки як лев'ячий рик. Рекетир – це було круто, це було таке модне серед молоді слово на означення модної професії: ходи собі збирай гроші,

а як назбираєш досить, щоб нормально занести в усі владні кабінети, то можеш тоді й сам стати солідним «меном» – хоч бізнесменом, хоч банкіром, хоч депутатом. Щоправда, стосовно фізичних даних Славка, то були вони не відповідними і для професії рекетира, як і для професії проститутки, але річ тепер була вже не в зайвій для рекетира красі, а в фізичній силі, точніше у відсутності фізичної сили у Славка. Бо для достойного заняття рекетом потрібна була неабияка фізична сила, адже примусити когось поділитися з тобою своїми статками – заняття не для слабаків.

І Славко вже почав був серйозну роботу в цьому напрямку: на подвір'ї Пузиків з'явився турнік, щоранку Славко своїми пробіжками вводив сусідів у стан остовпіння – одне слово, робота закипіла не на жарт. І жодного сумніву, що й тут, як і у випадку з комсомолом і знаннями, Славко добився б бажаних результатів, адже на кону було досягнення головної мрії всього Славкового життя – опанування добра, тобто якнайбільшої кількості цього добра. І відверто кажучи, майбутнім «клієнтам» Славка-рекетира ніхто б не позаздрив, та вони все ж були порятовані від своїх майбутніх стосунків з новітнім українським Аль Капоне, і в досить таки неочікуваний спосіб. Славко раптом знову змінив пріоритети своїх перспектив, причому знову кардинально.

Як то кажуть, такого від Славка ніхто не очікував, як власне й Славко сам від себе також такого ніколи не очікував. Вся справа в тому, що разом зі Славком у школі навчався такий собі Володька, Володька Васильченко. Володька був старшим за Славка, але вони були знайомі через спільну пристрасть до комсомольської роботи і успіхів у навчанні, бо обидва таким чином хотіли досягти в майбутньому благополуччя, перш за все матеріального. Звичайно, напряду про це ніхто не говорив, а говорили лише про комуністичні ідеали, але все було зрозуміло і без слів, як кажуть, свій свояка бачить здалека, і ворон ворону – друг, товариш і брат.

Так от, знаючи про істинні мотиви Володькиних навчально-громадських зусиль, а ці мотиви в них повністю збігалися, Славко ніяк не міг зрозуміти того засобу досягнення їхньої спільної мети, який Володька обрав особисто для себе, а саме – Володька хотів стати лікарем! Для Славка це було дивним і незрозумілим.

Все ж було дуже зрозуміло: чим вище по щаблях службової драбини ти залізеш, і чим більшим начальником станеш, тим більше в тебе можливостей, тим ти матимеш доступ до більшої кількості всенародного, тобто нічийого, добра – і, відповідно, зможеш більшу купу цього добра відгребти собі. Все ж дуже зрозуміло, як двічі по два – чотири. І скажіть,

будь ласка, до чого тут медицина з її цими гуманістичними, так би мовити, гіпократівськими підвалинами допомоги людям. Тим паче, що саме у Володьки аж ніяк не було помітно цієї, необхідної для професії лікаря нотки співчуття до всього живого, і найкраще, на що могли б розраховувати, наприклад, якийсь бродячий пес, або ж необережний кіт – це добрячий копняк Володькиної дебелої ноги.

І коли Славко, закінчуючи школу, на повну силу муштрував своє слабке, зледачіле тіло, готуючись до скорого вступу на заманливу стежку рекетирства, Володька Васильченко вже був студентом-першокурсником медичного інституту, причому, за чутками, Володькин батько, колишній місцевий парторг, а тепер власник місцевого продуктового магазину, відвалив за вступ свого сина в ВУЗ досить велику суму американських грошей. Як же це, думалося Славкові, для того, щоб присвятити своє життя служінню людям, кожен день стикаючись із болем і стражданнями, кров'ю, гноєм та іншими принадами недужої плоті, ще треба й викласти чимало грошей? Мабуть, Володька просто не підготувався досить добре до екзаменів, і провалив їх, знаючи Володькину лінькуватість, вирішив собі Славко, сам продовжуючи муштрувати свої як фізичні, так і моральні сили під відповідність рекетирському ідеалу.

Але все ж таки ця нерозкрита таємниця Володькиної лікарської посвяти ніяк не давала спокою Славковій цікавості. І врешті наш майбутній рекетир таки вирішив будь що

довідатися в самого Володьки про цей його гуманістичний порив при першій-ліпшій нагоді. А нагода скоро таки й трапилась, як тільки Володька приїхав додому чи то на вихідні, чи на канікули.

Не дуже довго обдумуючи план підходу до розмови, Славко, пам'ятаючи про небайдужість Вовки-комсомольця до кріпких напоїв, купив пляшку найкращого коньяку, який тільки можна було знайти в їхньому селі, тобто в магазині Володькиного ж батька, і «під'їхав на гнилій козі» до Володьки. Благо, приводу шукати довго не треба було – як тільки Володька побачив пляшку, він сам нестямився, як страшенно захотів поговорити зі своїм «старим приятелем».

– Розумієш, Володю, – говорив Славко, коли вони ввечері вдвох, зручно влаштувавшись в уже зачиненому магазині Володькиного батька, встигли пропустити по дві чарки, хоча сам Славко тільки робив вигляд, що пив, виливаючи вміст чарки під стіл, – розумієш, я от закінчую школу і все, вперед, так би мовити, штурмувати фортецю дорослого життя. А воно тепер якось не дуже зрозуміло зараз все стало. Раніше було все ясно, закінчу школу, якщо й не з золотою медаллю, то з відмінним таки атестатом, отримаю класну характеристику – і все, вважай і кар'єра, і життєвий добробут у тебе в кишені. А тепер що? Розбите корито. Катастрофа. Думав я оце собі, думав, та й надумав, піду до братків проситися, в, так би мовити, їхній бізнес. Будемо стригти оцих наших новоявлених нуворишів, всю оцю вчораш-

ню ідейно-партійну братію, яка будувала-будувала комунізм, а потім раптом – хоп – оголосила перемогу капіталізму і захапала все, що нажите потом і кров'ю наших батьків і дідів...

– Рекетом вирішив зайнятися, – не дав йому закінчити свою промову Володька. – Ха, оце тобі так зразковий комсомолец, відмінник і все таке.

– А що ти пропонуєш? Куди зараз ще можна податися? Чим зайнятися?... Якщо...

– Добре, добре, – Володька випрямився й відхилився на спинку стільця, прибравши позу старшого наставника, що для нього з його кремезною статуєю й високим зростом на фоні миршавенького Славка було й так досить природно, а якщо додати ще його неоціненний життєвий досвід, то й поготів. – А ще, мабуть думаєш, чого це я сам не подався в яку-небудь банду, чи не банду, а скажемо так, групу з добування грошей. Ніяк, мабуть, тобі невтямки, що це за медицина, для чого вона мені, який таки для мене зиск у цій медицині?

– Та-а-а... – знизав плечима Славко.

– Добре, добре, малий, – простягнув Володька свою кремезну руку й поплескав по досить тендітному плечу свого співбесідника, який і дійсно в порівнянні з Володькою видавався малим. – Слухай сюди. Розповім тобі дещо, – він на мить задумався, взяв уже напівпорожню пляшку з коньяком і налив у чарки. – Давай вип'ємо, – і поки він перехилив свою чарку, Славко встиг свою чарку непомітно вили-

ти під стіл, а от закушувати став разом з Володькою, який не пошкодував накласти на стіл всіляких смаколиків із магазину свого батька.

– Так от, – продовжив Володька по деякій паузі, смачно закусивши і втершись серветкою. Видно було, що коньяк таки робить свою справу навіть з таким здорованем як Володька, а отже Славко вирішив, що в такому стані його співрозмовник буде якнайвідвертішим, і він мав рацію, Володька справді був відвертим. – Так от, кажеш, рекетирствувати зібрався. Добре, припустимо. От почав ти свою кар'єру, приходиш до якогось, як ти казав, нувориша, пропонуєш йому поділитися коштами з незаможними верствами населення. Він, ясна річ, великого ентузіазму з цього приводу не виявляє. Тут у вас із братками, ти ж, я думаю, не сам прийдеш до нувориша. Так от, тут у вас із братками буде два виходи: або вибачитися перед вашим клієнтом за непроханий візит і піти, або застосувати до нього деякі засоби, щоб примусити його дослухатися до ваших порад і поділитися не праведно нажитим добром. Перший варіант ми, звісна річ, відкидаємо, так?

– Так, – погодився Славко, аби підбурити Володьку.

– А якщо так, продовжую. Варіант другий. За допомогою всіляких допоміжних пристроїв, як то паяльник, лещата, затискачі, металеві пруті, всякі там ножички, цвяшки та інше подібне приладдя для добування згоди поділитися майном, ви починаєте, як я вже казав, з допомогою цього приладдя

та вашої грубої фізичної сили умовляти вашого друга таки віддати вам частину його статків. І тут знову два варіанти. Варіант перший, ваш клієнт довго не погоджується, не зважаючи на ваші все більші зусилля, а здоров'ячко у нього так собі, і він раптом, не спитавши вашого дозволу і не попередивши вас, віддає Богу душу. І варіант другий – він таки ділиться з вами своїми статками. Тепер розглянемо наслідки. Наслідки першого варіанта зовсім невтішні – групове зумисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю групою осіб за попередньої змови абсолютно без будь-якої вигоди для вас, окрім щохвилинного очікування, коли вже вас нарешті всіх упіймають і пересаджають правоохоронні органи. Наслідки ж другого варіанту трохи утішніші, але не вельми, не вельми. Ви привласнюєте частину майна вашого візаві і тікаєте, а потім живете, знову ж таки, в щохвилинному очікуванні, коли вже на ваш слід вийдуть чи то ті ж правоохоронні органи, чи то сам нувориш, найнявши для вашого покарання і повернення своїх грошей таких же як ви бандюків, чи просто такі ж самі як ви бандюки, ваші конкуренти, які просто хочуть відібрати у вас вашу здобич. А того, що ви відібрали надовго не вистачить. То як я тобі розтлумачив, наочно й дохідливо?

– Та наче так, – невтішно почухав Славко потилицю і задумався, утупившись у стіну напроти.

– Чи, може, у тебе якісь інші варіанти, інші якісь роздуми, чи там перспективи твоєї рекетирської практики? – повісив

у повітрі питання Володька, зверху вниз насмішкувато споглядаючи на похнюпленого Славка.

– Не знаю, – нарешті порушив тишу Славко. – Не знаю, що сказати й що тут можна взагалі придумати. Думаєш, Володю, я над цим не задумувався? Та я про це тільки й думаю цілими днями. І нічого, нічого, нічогісінько придумати не можу. А що тут придумаєш? От ти, ти сам, що б ти, наприклад, міг запропонувати?

– Медицина, – спокійно, довірливо примружившись, відповів Володька, – Медицина.

– Що медицина? – не зрозумів Славко.

– Медицина, – насмішкувато повісив знову інтригу-паузу Володька. – От дивись, припустимо, я вже закінчив медінститут, отримав диплом. Я хірург. Сиджу собі в кабінеті, не займаюсь там ніякими пошуками кандидатів-натурішів на пограбування, не шукаю до них підходу, не йду до них, ризикуючи, примушувати поділитися зі мною своїм майном. Навпаки, всі самі йдуть до мене. Причому, візьми до уваги, не тільки натуріші, яких абсолютна меншість, а всі, хто тільки опиняється в статусі хворого, а таким може стати буквально кожен. І всі вони йдуть до мене. Хто йде, а кого привозять. І всі вже готовенькі. Мені не треба ніяких паяльників, ніяких залізних прутів, цвяхів та всякого такого приладдя. Мені не треба ніяких братків. Сам Господь Бог у мене в братках. Адже це сам Бог, не знаю вже за які там провини, поламав моїм клієнтам кістки, поприпікав їх небесними

прасками й паяльниками, перемолов їм усі тельбухи і подав їх мені на блюдечку – ось тобі, на, призначай тільки ціну. Адже ці понівечені самим Богом мої клієнти, аби позбавитися завданих Господом нашим каліцтв, готові віддати мені все до останньої копійки. А їх, я вже говорив, в сотні, в тисячі, в мільйони разів більше, ніж твоїх нуворишів, і готові вони віддати мені все до останньої копійки, і готові вони піти на все, все продати до останньої нитки, позичити, пограбувати, вбити, аби тільки принести мені призначену мною суму. Моя справа тільки в тому, аби призначити цю саму суму. Я тільки призначаю суму – і все. А справа моїх клієнтів знайти цю суму і принести мені. І вони обов'язково знайдуть призначену мною суму і принесуть мені, і замість, навіть не за зцілення, а лише за можливість, за саму можливість зцілення. Адже зцілення, врешті, як і недуга, справа рук кого? Правильно, Бога. Все в руках Божих. Лікує Бог, ми тільки допомагаємо. Але допомагаємо не кому-небудь, самому Господу Богу! Так що ми, лікарі, в Бога на особливому рахунку, ми його найближчі друзі і партнери, ми з Богом навіть на коротшій нозі, аніж священики. Священики, вони що, вони лише посередники поміж Богом і людьми, і за це, звичайно, мають теж свій гонорар, але все ж набагато менший за нас, лікарів. Адже ми прямі бізнес-партнери з Богом, він сам особисто поставляє нам клієнтів, він нам дозволяє напряму втручатися в організм свого творіння і вирішувати питання життя і смерті, хоча останнє слово, ясна річ за ним, за Господом на-

шим. Ми, лікарі – обранці Божі! – підняв Володька вказівний палець догори і повісив довгу паузу. Видно було, що коньяк таки добряче вдарив йому в голову. – Так що, як не крути, а рекетирство твоє не йде ні в яке порівняння з медициною. От сам дивись, приходять до мене клієнт, просить мене позбавити його завданої Богом недуги, платить мені, заміть, стільки, скільки я скажу, але платить не за зцілення, як я вже казав, а тільки за можливість зцілення, і в разі негативного результату, ти що, думаєш, я йому віддам гроші, чи що? А ось, дзуськи! – скрутив він солідну дулю своєю кремезною правицею. – Хай спробує довести, що він мені щось давав. А те, що не вдалося вилікувати, вибачайте, все в руках Божих – всі претензії до Бога. Вибачайте. Можете навіть на Бога до суду подати, ха-ха-ха!... – розкотисто зареготав Володька, бо маховик коньячного куражу явно набирав обертів. – І от дивися, я можу лише намагатися допомогти, за результат я не відповідаю, але, зауваж, я можу ще й зарізати на столі. Та це так, гіпотетично. Але можливість така є. І ця можливість завжди сидить глибоко в підсвідомості пацієнта. Крім того, що пацієнт розуміє, що коли не віддасть мені призначену мною суму, я не буду так вже старатись його вилікувати, він ще й розуміє й те, що не отримавши гроші, я можу його ще й спокійнісінько зарізати на операційному столі. І мені за це, візьми до уваги, анічогісінько не буде. Просто от візьми й уяви собі, взяв я й зарізав когось на операційному столі, але, ясна річ, зарізав не просто так, а так, як

це ми, лікарі, вміємо, не дарма ж ми стільки років вивчаємо людський організм – заріжемо так, що комар носа не підточить. І що далі? Можете, як кажуть, скаржитися. Ні, справді, заради Бога, можете скаржитися. Можете. За вашою скаргою навіть можуть призначити розслідування. Можуть. Але хто, врешті, буде проводити експертизу, дослідження, хто вирішуватиме, зарівав я цього небораку, чи він сам скопитився? Та хто ж іще, як не такі самі лікарі, як я. Це, власне, те ж саме, якби я сам це й вирішував про себе. Звісна річ, ніхто з моїх колег ніколи не визнає, що я навмисне зарівав пацієнта. Адже вони самі в точнісінько такому ж становищі, як і я, вони точнісінько в таких же стосунках з пацієнтами, як і я. Так що, можете скаржитись, будь ласка. Скаржтеся, на здоров'я, скільки завгодно. Тільки на кого ви будете скаржитися? А хто в нас за все відповідає? Правильно, Бог. От на нього і скаржтеся. Скаржтеся Богу на Бога! Ха-ха-ха!... – знову зареготав Володька. – Ще один нюанс. От знаєш, приходять до тебе клієнт, тобто пацієнт, весь такий нещасний, розвісив соплі, все в нього болить, нема в житті щастя, і все таке... Приходять, просять тебе допомогти, розуміє, що вручає не тільки свою долю, а й життя в твої руки, розуміє, що тепер я можу допомогти, а можу й ні, а можу навіть і зарізати, а мені за це нічого не буде. Одне слово стан якраз самий найпідходящий для того, аби його ще дужче нажухати, аби загнати його в ступор, щоб він ще з більшою охотою віддавав тобі свої кривні грошенята. Він тобі, що отут от, мовляв,

поболоє, а ти йому, мовляв, так-так, це ж, мовляв, я бачу, що це деструктивний вентилябулізм із перспективою коматозного гангренизму і повного кирдикулюма. Так що, коли не втрутитися, то... І погнав його туди-сюди по всіх підскоках. Він сидить, витріщить на тебе свої перелякані, благальні баньки, а ти його туди-сюди по всіх діагнозах, аж до летального наслідку. Дивишся – а він уже поплив, а ти його ще дужче – ось тобі, ось на, розтудить твою в ковінку! І все, тут він уже повністю готовий, можеш із нього й вірвовки плести, можеш і три шкіри дерти, він на все готовий. Психологія, брат. Ми ж, лікарі, ще й психологи до того ж, – Володька відхилився на спинку стільця, схрестив на грудях руки і став з погордою спостерігати за обличчям співрозмовника, яке все більше сяяло захопленням. – От так от, малий. Як тобі медицина? Можна її порівняти з рекетом? Йде медицина хоч у якесь порівняння з рекетом?

– Це просто неймовірно! Я просто не знаю! Я в захопленні! Я просто, я навіть не знаю... Та ти, ти, Володю, просто, просто якийсь Арістотель, просто Ейнштейн якийсь, – затинаючись від захоплення і хвилювання, вигукував Славко.

– Парацельс, – стиха, гордовито промовив у відповідь Володька.

– Що Парацельс? – не зрозумів Славко.

– А що Арістотель і Ейнштейн? До чого тут Арістотель і Ейнштейн? От Парацельс – це так, Парацельс – це лікар такий великий був, ясно тобі, знаменитий лікар.

– Парацельс, Парацельс, ти Володю Парацельс із Парацельсів, ти просто Ейнштейн серед Парацельсів, – не тямився від захоплення Славко. – Ти це, мабуть, усе собі зметикував ще тоді, ще як ми до школи ходили, ще як Радянський Союз був?

– Звичайно, – самовдоволено відповів Володька. – Це ви тут, селюки, все більше хоч на якісь, аби тільки начальницькі, кабінетички задивлялись, а у нас родич в області ще тоді хірургом працював і як сир в маслі купався, він мені ще тоді про все це, спасибі йому, і втовкмачив мені в голову. У них, у лікарів, щоб ти знав, ще тоді, при радянській владі весь цей бізнес буйним цвітом процвітав. І при цьому, ти чув, може, хоч коли-небудь, щоб десь арештували чи посадили за ґрати якогось лікаря?

– Щось не пригадую.

– Ото ж бо й воно, – напучував і далі Володька, – всіляких там бариг і фарцовщиків тільки де примітили, зразу – гоп, і за задне місце, ходи сюди в каталажку, і все. А лікар – він людина поважна, він ближньому позбутися недуги допомагає, він для цього навчений. Завтра допомоги в цього лікаря може попросити всякий, та хоч би й той же слідчий чи прокурор. Прийде отак прокурор до якогось лікаря, а лікар, може, й не скаже, а подумає, що цього прокурора я знаю, це той самий прокурор, що одного з лікарів за ґрати посадив. Розумієш? І якщо, може, якийсь щасливий пацієнт на знак подяки щось там подарує лікарю, так це таке, це сам Бог велів.

Я ж кажу, що лікарі Божі люди, вони на цій землі найближче до Бога. Я тобі ось іще щось розповім. Зараз, тільки ось ще давай вип'ємо, – він налив коньяк у чарки, і на цей раз з ним разом випив і Славко, не тямлячись в захваті від промов товариша. – От, добре пішло, а тепер я тобі ще дещо про лікарські наші справи по секрету розповім. Слухай сюди. Оце все, що я тобі тут розказував, все це дуже цікаво, дуже повчально, дуже гарно, все це на користь лікарської професії і все таке. Але все це вже старе, все це вчорашній день, все це спадок нашого радянського минулого, все це прокручували ще наші радянські лікарі в радянських лікарнях. Ні, ми, звичайно, вдячні нашим радянським попередникам за їхній спадок, і всі ці їхні напрацювання ми зараз, у вільному суспільстві, можемо поставити на широку, вільну ногу. Але ж зараз ми, слава Богу, живемо не в тоталітарні радянські часи, а вже у вільній незалежній Україні, і в нас зараз не директивна радянська економіка, а вільний ринок. І от тобі, наприклад, один із зразків сучасних вільних ринкових відносин у нас в медицині. Тепер у нас в кожній лікарні на кожному поверсі аптека, своя власна аптека, і всі доходи від цих аптек ідуть прямісінько в кишені колективу лікарні. Ні, ну там є засновники, там і все таке, що належить за законом. Але менше з тим, хай там як, а грошики від цих аптек ідуть до лікарських кишень. І от, наприклад, операція. Я кажу родичам пацієнта. Ага, ще ж про родичів, зараз без родичів пацієнта нікуди. Якщо в тебе немає родичів, хто ж буде носи-

ти за тебе кошти в лікарню. Сам же пацієнт з операційного столу, чи з реанімації не побіжить за баблом, ха-ха-ха! – за-реготав Володька, налив чарки, і вони зі Славком знову випили. – Так що, коли в тебе немає родичів, які б за тобою доглядали в лікарні і носили за тебе бабло – все, до побачення, йди в дупу і ріж себе сам. Так от, прикликаєш до себе родичів, ну так прикликаєш, як треба. По психологічному. Сам розумієш, там підморгнеш, мовляв, ми свої люди, одне одного розуміємо. Завтра, кажеш, у нас операція, ось вам список ліків, ідіть візьміть все це в нашій аптеці, тільки обов'язково ж щоб тільки в нашій. Чому тільки в нашій? Та з багатьох причин. От, наприклад, хоч би тільки через те що нести ліків доведеться не багато, не мало, а так ящиків зо три-чотири, ти що, будеш наймати вантажівку, щоб приперти все це з іншої аптеки? Та й за якість самих ліків ми, мовляв, у своїй аптеці відповідаємо, а що ви там купите в інших аптеках, хто його знає, зараз же, мовляв, стільки всіляких підробок, стільки розвелосся шахраїв. А за наші ліки ми відповідаємо. Ось так ось. Та це так, про всякий випадок заготовини пояснень, а так у нас він, пацієнт молодець, дисциплінований, радянська школа, сказав йому, давай стільки то бабла – дасть, сказав, купи тільки в нашій аптеці – буде купувати тільки в нашій. І от, купить він в нашій аптеці все за списком, що ти йому написав, припре три-чотири ящики з ліками тобі – все, робимо операцію, після операції – хворого в реанімацію, а родичам – новий список ліків, ідіть, мовляв,

знову тільки в нашу аптеку, купуйте ліки, приносьте, будемо вашого родича далі лікувати.

– А як же всі ті ліки, які він вже купив? – не втримався від питання Славко.

– А всі ті ліки вже тю-тю. Всі ті ліки вже давно знову в нашій рідній аптеці. Зрозумів? Благо, носити їх нам далеко не треба. Зрозумів? Ха-ха-ха! – зареготав Володька. – Зрозумів? Він купує три-чотири ящики ліків, приносить їх нам, ми беремо ці ліки, відносимо їх в нашу аптеку, й потім спокійнісінько знову посилаємо його купувати ці ж ліки в нашу ж аптеку, і так щодня! Ха-ха-ха!... Зрозумів?

– Та я то зрозумів, – почухав Славко потилицю. – А як він сам, ну цей ваш родич вашого пацієнта, він що такий вже зовсім, що нічого не розуміє, що він вчора тільки купив усі ці ліки, а сьогодні його знову посилають за ліками, він що зовсім такий тупий?

– А от тому, що він не тупий і все прекрасно розуміє, тому він іде й слухняно купує всі ті ліки за списком, які ти йому написав. Зрозумів? Я все розумію, він все розуміє, ми все розуміємо. Зрозумів?

– Та якось, – знову почухав потилицю Славко.

– Добре, пояснюємо для особливо обдарованих. Він розуміє, що таким чином ми йому просто пропонуємо дати нам хабар, і просто дає нам таким чином хабар, от і все. Зрозумів?

– А-а-а-а-а-а! – ляснув себе з усієї сили долонею по лобі

Славко. – Оце так! Зрозумів! Це як ото у Гоголя «борзимі щенками». Насправді так наче ніхто нікому нічого й не давав. А що, йому запропонували купити ліки для хворого, він і купив – свята справа. І ніхто нікому нічого не давав – а бабосики до вас в кишеню перекочували. Здорово! Розумію! І руки чисті, і рильце в пушку. Розумію! Який же ти молодець, Володько! Який же ти просто, ну не знаю що й сказати. Ще вчора я був як те щеня, тикався в усі кутки, щось намагався прояснити для себе. Так все стало якесь незрозуміле, – язик у нього почав уже заплітатися, видно, коньяк вдарив уже добряче в голову і йому. – А тут ти. І отак от, раз мені все, як на блюдечку. Дивись, що й до чого. Дивись, як люди живуть. От, як треба. Володько, дай я тебе обійму, дай я тебе поцілую, якби не ти, то я не знаю, – поліз Славко цілуватися, мало не перекинувши столу.

– Добре, добре, – відсторонив його своїми кремезними ручиськами Володька, – потім будемо цілуватися. Бачу, з тебе, друзяко, будуть люди.

– Завдяки тобі, Володю, завдяки тобі. Ти, я не знаю, ти просто, не знаю, як і сказати. Ти, знаєш, ти просто Бог.

– Добре, добре, – трохи аж наче ніяковіючи, запишався Володька від Славкових, хоч і п'яних, але все ж таких приємних слів. – Добре. Якщо ми вже так добре порозумілися, розповім тобі для прикладу і ще дещо. От у Радянському Союзі медицина була безкоштовна, то вона і зараз у нас безкоштовна.

– Та невже?

– Так, так, повір мені. Наша незалежна Українська держава за Конституцією демократична, тобто народна, соціальна там, і все таке, – підняв до гори вказівного пальця Володька. – І в Конституції ж цій самій і написано про те, що кожен громадянин нашої держави має право на безкоштовне медичне обслуговування. Стаття така ціла спеціальна в Конституції є – от. А що це означає? А це означає те, що з державного бюджету кожній лікарні виділяються кошти. Кошти ці виділяються на зарплати, на харчі, на ліки, на обладнання і все таке. І якби ти тільки знав, скільки можна заробити на цьому. Тут і всілякі обладнання з усякими закупівлями, і відкати, і фірми-прокладки, і підставні фірми, і прокрутка грошей в банках, і конвертаційні центри – та Господи Боже, тут такі можливості, просто безмежні можливості! І це ще не все, далеко не все, що відкриває безмежні можливості перед нормальним підприємливим господарником з бізнесового боку. А що б ти ще сказав про можливості, які відкриваються перед тобою в медицині, як перед чоловіком, тобто я маю на увазі, з боку задоволення твоїх статевих забаганок щодо жіночої статі, просто кажучи, щодо задоволення твоїх сексуальних потреб. Тут перед тобою, знову ж таки, відкриваються просто неймовірні можливості. Ти, Славо, не ображайся, але з твоєю, м'яко кажучи, не надто вже видатною зовнішністю, ти навряд чи зміг би коли-небудь розраховувати на такий вже успіх у жіночої статі. А в лікар-

ні ти, як той султан у гаремі. Тут тобі і молоденькі лікарки, та й зрілі вже заміжні й досвідчені теж, знаєш, не промах, і медсестрички, і молоденькі практикантки з усіляких навчальних закладів. От хоч би взяти оцих останніх. Одну таку історію про практиканточку мені особисто розповідав мій знайомий хірург. Практиканточки, вони що, їм оціночку треба отримати за практику. А ти її береш за ручку, заводиш до себе в кабінетик, от мовляв, тобі треба гарненьку оціночку – у мене їх є, але й ти ж, сама розумієш, що ти не даром отримаєш цю оціночку. І береш тоді так долонею проведеш по личку цієї практиканточки, потім по шиї, потім пірнеш за пазуху, а грудочки в неї такі тендітні, молоденькі, тугенькі, – Володька аж облизав свої масні губи і ковтнув слину. – А далі все нижче і нижче. Далі погладиш її ніжки, і прямо під її коротеньку суконьку – гульк. А вона що, вона сидить і нічирк – їй же потрібна оціночка. А далі пішло й поїхало, ти її і так і сяк, і спереду й ззаду, і в усі дірочки. Уявляєш? Ти тільки уяви собі. А для медсестрички дати лікарю – так це просто святий обов'язок. Як тобі таке, друзяко?

– Ух ти, – Славкові аж перехопило подих від захвату, – як смачно ти розповідаєш. Тепер я розумію вже повністю, що таке медицина. Медицина – це Клондайк, це просто рай на землі. Та який там Клондайк, куди там тому недолугому їхньому Клондайку. Який там рай. Це просто рай серед раю, особливий невідомий ще навіть самому Богу рай. Та-а-ак!... Медицина – це просто неймовірна штука! Розумію.

– Взагалі, щодо теперішнього стану медицини, якщо коротко, – Володька трохи подумав, – мультка така, що бідні у нас не хворіють. Бідні у нас можуть бути або здоровими, або мертвими. А яке ти маєш право хворіти, якщо в тебе немає грошей на лікування? Якщо ж у тебе немає грошей і ти захворів, то й хворій собі на здоров'я, аж до переможного гаплика. Бідний – або здоровий, або мертвий. Що ж до багатих, то багаті у нас, своєю чергою, не можуть бути здоровими. Бо якщо ти накопичив грошенят, то куди ж їх іще й витратити, як не на покращення свого здоров'я. І якщо вже якийсь багатій потрапить якомсь нам до рук, ми вже ніколи його без діагнозу не випустимо. Ми в нього знайдемо сто, двісті, тисячу болячок! Тільки лікуйся, лікуйся і лікареві плати – а як же, лікареві ж треба на щось жити, щоб тебе лікувати. Одне слово, доки в тебе є гроші, доти тебе й будемо лікувати. А закінчилися в тебе гроші, то ти вже не багатий, ти – бідний. А бідні у нас, що? Бідні у нас або здорові, або мертві. Все, до побачення! Ха-ха-ха!... Бідні у нас завжди здорові, а багаті у нас завжди хворі. Хіба ж це не справедливість, і не просто справедливість, а найвища Божа справедливість. А ще справедливіша ця найвища Божа справедливість від того, що ми лікарі від цього всього завжди маємо хліб і до хліба. Бог за нас. Я ж тобі казав, що ми, лікарі, насправді Божі люди, ми з Богом друзяки, бізнес-партнери, ми з ним «на ти». Ми з Богом не те що на одній нозі, не те що тримаємо його за бороду, ми з Богом ходимо просто вобнімку. Ось. А тому й ко-

ристуємося, як ті султани, улюбленці Божі, всіма вигодами, користями і насолодами світу божого.

– От тільки, ти знаєш, Володю, – стишив Славко голос і перейшов на таку собі конфіденційнішу, навіть, можна сказати, інтимнішу нотку, – я оце слухаю, слухаю тебе, ти все оце якось про Бога, та про Бога якось. Та я ніяк не втямлю, це ти так, для красного слівця, чи воно й справді, кажуть, що Комунізма знову на Бога замінили, чи що? Ні, ні, ти не подумай, я, звичайно ж, в це не вірю! Який там ще Бог може бути, Бога ж не існує. Я розумію. Але подекують...

– Ха-ха-ха!.. – лунко розсміявся Володька. – От село, от село! Темнота селюцька. Ха, Бога не існує! Та ти зовсім уже тее то як його, – покрутив він вказівним пальцем біля скроні. – Бога не існує. Та ти сам то себе чуєш, що ти зморозив. Бога не існує. Темнота селюцька забита. Це комунізма вже якраз і не існує. А от Бог якраз вже й існує. Бог тепер тільки й існує вже, зрозумів?

– Та якось воно, – розпачливо знизав плечима Славко.

– Добре, слухай сюди, малий, – Володька налив собі чарку, забувши про Славка, відразу ж цю чарку перехилив, і не закусивши, витер рота долонею, й відразу продовжив. – Що таке комунізм, і що таке Бог? Що таке комунізм супроти Бога? Комунізм, він що, комунізм, він ні те, ні се. Комунізм – це так, гранітна скеля, порядок, абстракція, у комунізма немає ні почуттів, ні жалості, ні співчуття. Комунізма ти хоч проси, хоч не проси – він підвів тебе до стінки, ствол тобі до поти-

лиці притиснув, на курок натиснув, бац, і до побачення. Хоч тебе одного, хоч з твоїми родичами й сусідами разом, хоч вас десяток, хоч сотня, хоч цілий народ, хоч мільйон мільйонів вас, комунізові однаково – він підвів цей мільйон до стінки, натиснув на гашетку, і все, до побачення. Хоч на гашетку натиснув, хоч голодом заморив, хоч заживо спалив – йому все одно, в нього там в циркулярі записано «вороги народу», і все, до побачення. І нічим ти цього комунізма не вблагаєш, нічим, нічим не розжалобиш, бо комунізм – це стихія, потоп, голод, пожежа, війна. Розумієш? А от Бог, Бог – це зовсім, зовсім інше. Бог, він як і людина, тільки набагато, набагато ого-го, – Володька розвів руки в сторони, показуючи розміри Бога, як рибалка показує розмір своєї здобичі. – Зрозумів? Без Бога, як то кажуть, не до порога, зрозумів? Бог, він завжди вислухає, допоможе, пробачить. Зараз без Бога нікуди. Зараз кругом тільки з Богом.

– А як же райкоми, обкоми партії, Центральний Комітет партії, врешті-решт?

– А от вони то якраз зараз і є найближче до Бога, не враховуючи, звичайно, попів, які, зрештою, теж при комунізмі під парткоммами ходили і в КДБ служили, й офіцерські звання мали, але не про них зараз мова. Все оце радянське партійне начальство, воно ж найперше якраз і перекинулося від комунізму до Бога. А ти як хотів? Вони ж уже стільки всілякого народного добра в цього свого комунізма натирили, що по саме нікуди вже. І ти що, думаєш комунізм їм проба-

чив би колись це? Дзуськи! У комунізма ж тільки «Кримінальний кодекс» і революційна доцільність, і все – дулі він тобі що пробачить. А в Бога любов, милість, милосердя, всепрощення. Зрозумів? Накрав там загальнонародного добра на мільйони, прихватизував заводів, фабрик і пароходів, пішов після цього в храм Божий, відстебнув Господу нашому якусь дещицю там, припустімо якийсь процент там від прибутку – і все, вважай себе вільним від відповідальності, як кажуть, і совість чиста, і в кишені повно, і всі задоволені, і вовки ситі, і вівці цілі, і все таке інше. Та це зараз кругом так, не тільки серед колишнього партійного начальства, а серед усіх, в кого є щось у кишені й кому є що втрачати, серед усіх, так би мовити, ділових людей. Та хоч би й узяти тих же самих братків-рекетирів, до яких ти збирався, або й іншу бандоту, хоч би взяти, наприклад, тих же кілерів...

– Кого, кого? – не зрозумів Славко

– Кілерів. Кілер, – пояснив Володька, – це така тепер популярна і модна, дуже затребувана професія. Кілер – це по-англійському. Звичайно, на нашу мову воно не дуже добре перекладається, бо по-нашому кілер – це вбивця. Але не в назві ж справа, справа в користі й потрібності професії. А без кілера зараз нікуди, дуже корисне й поважне заняття, я тобі скажу, а тому й не називає їх ніхто вбивцями, а тільки по-англійському кілерами – і звучить красиво, і присмаку крові ніякого, романтично навіть якось звучить. Та Бог з ним, ми не про назву, а про справу. От треба, наприклад,

кілеру виконати якесь солідне замовлення на ліквідацію якогось конкурента: пішов він завалив когось, тобто я хотів сказати, виконав свою роботу, а потім не кудись там іде, а тільки до храму Божого, відстебне там від своєї оплати якусь децицію Богу – і все, до побачення, він чистий і спокійний, з чистою, так би мовити, совістю може насолоджуватися своїми грошима. Ісус Христос, він же теж пробачав там, навіть уже на хресті коли висів, якомусь злочинцю, чи то вбивці, чи то грабіжнику.

– Та я розумію, що зі своєю власною совістю кожен може завжди сам порозумітися, – не вгавав Славко, – хоч з допомогою Бога, хоч і без такої допомоги – це його власна справа, чиста в нього совість, чи не дуже. Розумію, що з допомогою Бога воно, може, й легше порозумітися з власною совістю, але ж як це може допомогти порозумітися з законом і з «Кримінальним кодексом»?

– Ха-ха-ха... – знову не зміг Володька втриматися від сміху. – Я ж кажу, село, забите село. Бог, він же не лише всеблагий і всепрощаючий, він ще ж і всемогутній. І якщо ти не віриш у всемогутність Бога, то не можеш взагалі вірити і в його існування. Бог, він же діє кругом, в усьому, і в тих же правоохоронних органах, правоохоронні органи, вони ж теж, врешті, під Богом ходять, і за твоїм проханням і молитвою Бог обов'язково пом'якшить позицію цих самих правоохоронних органів щодо тебе. Тим паче, що жертвувати Богу ти можеш, взагалі-то, тільки за чийогось посередництва, чи

то за посередництва священиків у храмі Божому, а чи то й за посередництва того ж самого чиновника, службовця, чи працівника правоохоронних органів. От, наприклад, не заплатив ти там податок, причому не заплатив ти навіть не через свою там жадібність, чи ще щось таке, а через те, що за теперішніми законами заплатити всі податки в тебе просто не вистачить всіх твоїх прибутків. От, значить, не зміг ти, не заплатив всіх податків, приходять до тебе податківець, а ти через посередництво цього податківця береш і передаєш Богу певну суму грошей...

– Тобто даєш хабара, – вставив Славко.

– Якого ще хабара? – обурився Володька. – Якого ще такого хабара? Я ж тобі кажу, що ми всі під Богом ходимо, всі зрештою служимо Богу, особливо ж чиновники, адже вони все ж таки слуги народу, а значить і слуги Божі, а отримують вони за свої труди копійчану зарплату, за яку неможливо прожити навіть самому, а в нього ж іще й сім'я, дружина, діти, і все таке, от ти й жертвуєш через посередництво цього чиновника Богу, водночас допомагаючи й самому цьому чиновнику – як не крути, а це таки богоугодна справа. І Бог тобі за цю твою пожертву, ясний хрін, обов'язково віддячить, пом'якшивши серце податківця, який допоможе тобі впоратися з непосильним тягарем податків. Зрозумів таки нарешті?

– Та начебто так, – не дуже впевнено відповів Славко. – А ти от що скажи, що тепер і всіх Леніних з п'єдесталів поскидали, всі вулиці й площі імені Леніних попереіменуву-

вали, раз вже така бодяга з Богом пішла? А в нас чомусь поки що нічого такого, всі Леніни на своїх місцях.

– І правильно вони на своїх місцях. Вони кругом на своїх місцях. Це ж наша історія. А як же?

– Так а як же? Ленін і Бог, комуністи і церква – це ж найбільші вороги, це ж у комуністів церква – опіум для народу. Це ж Ленін писав, що чим більше ми попів та монахів розстріляємо, тим краще, це ж комуністи стільки розстріляли священників, стільки церков знищили, а тепер що, поряд стоять церква, в якій служать Богу, і пам'ятник Леніну? – все більше дивувався Славко.

– Так, звичайно, – нітрохи не збентежившись, відповів на це Володька, – стоятимуть поруч, а що ж тут такого. Стоятимуть поруч, та ще й не просто так стоятимуть поруч, а стоятимуть поруч на площі Леніна, головній площі міста, отак. Що ж поробиш, така вже в нас, бач, історія, нічого не поробиш. Із пісні, як то кажуть, слів не викинеш.

– І все ж таки, – ніяк не міг втямити Славко, – як же це все ж таки можна поєднати? Взагалі-то, хоч хтось, хоч якимось пояснює, як все це можна поєднати?

– Дуже просто, – так же спокійно відповідав Володька, – все дуже просто. Ти знаєш, хто насправді був першим у світі комуністом? Ти ніколи не дотумкаєш до такого своїми дрімучими селюцькими мізками. Наші колишні відповідальні радянські й партійні працівники, тобто колишні комуністи, теперішні, так би мовити, неофіти, тобто, щоб ти знав, це

новонавернені християни, так вони тепер стверджують, що найпершим комуністом був Ісус Христос! – він зробив багатозначну паузу, аби дати Славкові час усвідомити таку неймовірність.

– Та невже? – тільки й спромігся вичавити з себе наскрізь вражений Славко.

– Саме так, – підтвердив свої слова Володька. – Найпершим комуністом, кажуть наші капіталістичні комуністи, був саме Ісус Христос. А воно виявляється й справді в цьому щось таки є. Про це в їхній цій Біблії так все й прописано, і про те, що Христос цей був завжди за бідних і проти багатих, і про те, як він пропонував, щоб багаті віддавали всі свої статки бідним, мотивуючи це тим, що, мовляв, легше багатому у верблюже вухо пролізти, аніж у царство небесне, чи щось я вже точно не можу пригадати, – у все густіших коньячних випарах думки в його голові поверталися все повільніше, – можливо, це саме з верблюдом не можна пролазити через це вухо в царство небесне, адже верблюд – це ж теж багатство. Точно не пригадаю.

– А як же це разом з верблюдом можна лізти у вухо цього самого верблюда? – підкошений алкоголем язик Славка вже досить таки сильно заплітався.

– Ой, та грець із ним, із цим верблюдом, – відмахнувся Володька. – Головне, що цей їхній Ісус Христос був найпершим комуністом, і якби він з'явився, наприклад, в Росії в одна тисяча дев'ятсот сімнадцятому році, то він би разом

з росіянськими комуняками розстрілював цих московських попів, цих капіталістичних посіпак, розстрілював би їх направо й наліво, як собак скажених, і церкви б разом із комуняками руйнував. Зрозумів? Отак от. І селян би голодомором нищив, і по концтаборах би мільйони невинних мордував. Отак от. Комуніст, він і є комуніст, що з нього взяти... Ясно?

– Та ясно то воно ясно, – в черговий раз почухав Славко потилицю. – От тільки, оці твої новоявлені капіталісти й християни, колишні наші комуністи, які вважають Ісуса Христа найпершим у світі комуністом і ходять у церкву молитися цьому самому Ісусу, тобто вважають його своїм авторитетом, чому ж тоді вони так осатаніло кинулися гребти колишнє всенароднє добро, відриваючи останній шматок хліба від голодних ротів пролетаріату. Адже, зважаючи на їхнє поклоніння комуністу Ісусу Христу, все повинно було б бути зовсім інакше.

– Х-хе, – зверхньо глянув Володька на Славка. – Розумієш, людина грішна, так і в святому письмі написано. Та, врешті, і в тому, що всі хочуть забезпечити своє життя якнайліпше, немає нічого дивного. Звичайно, в цьому забезпеченні життя часто багато хто перегинає палицю. Але ж що головне, головне вчасно покаятися. От і йдуть вони до Ісуса Христа покаятися, бо ж він вчив прощати і сам прощав, хоч і того ж злочинця, який висів поряд з ним на хресті. Але тут ще є одна заковика, Ісус Христос, він хоч і має силу і владу

прощати, адже він теж якось там Бог наче, він все ж таки ще й людина, і зрештою син Бога, а є ж іще і його батько, тобто сам Господь Бог власною персоною, тобто батько, або ж Отець Небесний, а по їхньому пахан. От до цього небесного пахана вони насправді і йдуть до церков. Бо кожен з них обов'язково відстібає певну суму своїх доходів якомусь земному паханові, а тим більше треба відстебнути певну суму небесному паханові, щоб той не лише дозволив тобі повертати певні прибуткові обладнання, але й поблагословив твої труди. Отак, значить, прийшов до церкви, покаюся, попросив вибачення за свої, можливо, не дуже гарні вчинки, відстебнув свою частку небесному паханові в його небесний общак, і все – можеш із чистою совістю йти далі красти, тобто робити бізнес. А Отець небесний, він точно вже не комуніст, це його синочок із комуністами злигався, а татко наш небесний ні, він, як і годиться, ліберал, тобто неоліберал...

– Кого, кого він обібрав?

– Нікого він не оббирав, нікого ні до чого він не примушував. Всі й так йому добровільно все несуть. Для чого йому когось оббирати. До нього й так все наше новітнє панство несе свою частку внеску і просить за це посприяти у справах. І всі люди бачать, як ти до церкви ходиш, зі свічечкою стоїш, на церкву свої кривні грошенята жертвуєш, а значить будуть за тебе на виборах голосувати, бо як же не проголосувати за таку святу людину. Та ще й попи, звісно, за тебе слово замовлять, та ще як виборцям ти добрячого могоричу підки-

неш. Одне слово, всі карти в тебе в руках, ти тільки банкуєш, і влада завжди буде в тебе в кишені. А влада, брате, це такий казковий гаманець, з якого чим більше ти береш, тим більше в ньому залишається – чарівний такий гаманець. Зрозумів?

– Та, мабуть, таки зрозумів щось, – покивав головою Славо. – Я зрозумів, що ти, Володьку, не даремно там у місті крутився, як ти тут усе розтлумачив, як у тебе язик підвишений, як тобі кажуть, що мовляв щось тут не те, а ти раз-два, слово туди, два слова сюди – і все вже так, як треба, навіть набагато краще, ніж так, як треба. Я не знаю, як воно нині у нас тепер, а от якби раніше, то я впевнений, що був би ти просто таки видатним партійним працівником рангом не нижче обласного рівня, та що там обласного рівня, бути б тобі членом Центрального Комітету партії, та що там членом, ти міг би бути й першим секретарем Центрального Комітету! Ось що я тобі скажу!

– Що ж, – самовдоволено посміхнувся Володька, – не стану заперечувати, даремно часу я не втрачав, проштудіював я новітню нашу систему всю наскрізь, як кажуть, від «а» до «я», і можу тобі сказати, що особливо вже такого нового в цій системі нічого й немає. Звичайно, називається багато чого тепер по новому, але суть, власне залишилася та ж сама. А от що я тобі найголовніше скажу про теперішній стан речей, так це те, що коли хочеш ти досягти чогось в будь-якій сфері, чи то в медицині, чи то в бізнесі, чи то в якій іншій професії, якщо хочеш чогось досягти, то конче необхідно

тобі або мати якусь дуже близьку й дуже волохату лапу у владі, або самому пробиватись у владу. Хоча, власне, так воно було й раніше, і в цьому теж нічого особливо нового немає. Я от собі вирішив, що кров з носу, що б там не було, чого б це мені не коштувало, а я обов'язково буду пробиватись особисто у владу, обов'язково стану якимось депутатом, можливо, й не найвищого рангу, а депутатом буду – і це мені в медичних моїх справах дуже буде допомагати, тільки так можна тепер досягти повного успіху. А щодо нового в теперішньому житті, так слухай сюди, малий. От ти торочив тут мені про відповідальних партійних працівників усіляких рангів, про обкоми, райкоми, ЦК і весь цей відстійний мотлох і непотріб, немає вже нічого цього, все, немає ніяких райкомів з обкомами, немає ніяких ЦК. Слухай сюди, те, що колись було райкомами, тепер називається районними державними адміністраціями, те, що було обкомами, тепер називається обласними державними адміністраціями, а от, наприклад, перший секретар центрального комітету партії по теперішньому називається Президентом України. Зрозумів? Ще там щось напридумали, всілякі там «ВАТ», «МММ», абощо, та це так, дрібниці, тільки щоб туману напустити, а взагалі, то в основному все інше так і залишилось як і раніше. Зрозумів?

– Зрозумів, Вовчику, зрозумів, ох як зрозумів тепер я, – Славків погляд світився щирим захопленням. – Я зрозумів, ще вчора я був ніким, нічогосінько не міг второпати в цих

нових часах, які мене так лякали невідомістю, а тепер бачу, що нічого страшного, як, власне, й нічого особливо нового немає. І віродив у мені надію ти, Володю, друже. Ох, який же ти, Вовчику! В мене просто немає слів від захоплення! Ти такий, такий, просто неймовірно, який ти. Ти, Володю, обов'язково будеш теперішнім великим начальником, як вони тепер, ти казав, називаються забув... А!.. Депутатом обласної адміністрації ти будеш, не менше. Та що там обласної, першим секретарем, тобто я хотів сказати президентом, ось ким ти будеш. Президентом!

– Та це ти вже, брате, щодо президента трохи перебільшуєш, – заперечив Володька, але з надзвичайно вдоволеним виглядом. – Хоча в тому, що я проб'юся у владу ти правий. Обов'язково проб'юсь. А з Гіппократом, як і з Богом, ми завжди порозуміємось. І за це треба випити, – він взяв пляшку, перехилив її, але з пляшки нічого не витекло – Володька потряс її, щоб переконатися, що пляшка порожня, а потім встав і пішов за новою пляшкою.

Так вони вдвох пропиячили цілу ніч і пішли додому тільки під ранок. Славко, п'янючий в дим, заліз до себе в хату трохи не навкарачки і впав за мертво на ліжку. Таким п'яним, і взагалі п'яним він прийшов тоді додому чи не вперше. Славко взагалі був байдужим до алкоголю, а останнім часом так ще й наполегливо займався спортом, готуючись до рекетирської кар'єри. Так що, Славків батько був настільки здивований таким станом свого нащадка, що навіть не став його

потім відчитувати, а лише співчутливо запропонував Славкові, розбитому похміллям, розсолу. Вдячний Славко випив з половину трилітрової банки живодайного розсолу, а потім замість того, щоб іти займатися спортивною підготовкою, заявив батькам, що тепер він хоче стати лікарем і йде до бібліотеки за книжками, щоб готуватися до вступу в медінститут, чим знову здивував батька з матір'ю настільки, що вони навіть не спромоглися запитати у Славка, чим викликане таке його раптове рішення, а тільки в подиві презирнулися.

6

Зайве розповідати, з якою фанатичною посвятою гарячий прихильник всілякого добра Славко Пузик кинувся в полум'я беззастережного служіння лікарській справі. Збоку здавалося, що після Гіпократа навряд чи був якийсь ескулап більш відданим святій справі допомоги недужим, аніж Славко Пузик, який готовий був тепер на все, аби тільки йому вдалося стати на медичну стежку – так він почав гризти граніт науки, аби не зрізатися на екзаменах.

Тепер то Славко згадав, що ще в дитинстві таки вже відзначав надзвичайну придатність професії медика до досягнення всілякого добра. Славко тепер згадав свої дитячі роздуми щодо їхнього тодішнього сільського лікаря Семена Петровича. Точніше Семен Петрович був не лікарем, а фельдшером. Згадав тепер Славко й те, чому тоді оце слово «фельдшер» йому вчувалося як «фельдмаршал». Адже фельдшер Семен Петрович, як на Славкове дитяче розуміння, був людиною, в якій кожного дня був день народження. Як це могло бути? Дуже просто. Адже на день народження тобі завжди приносять всілякі подарунки, але в звичайної людини це буває тільки один раз на рік, а от місцевому «фельдшеру-фельдмаршалу» Семену Петровичу подарунки несли щодня – отже, вирішив був малий Славко, у Семена Петровича, на відміну від усіх інших, день народження

щодня. І, звісна річ, цю щасливу відміну Семена Петровича від інших людей Славко пов'язував з його професією – так що непересічну придатність заняття медициною до набуття добра маленькій метикуватий Пузик відмітив уже в ранньому віці, але це його тодішнє відкриття було притлумлене під дією більш сильного бажання набутти статусу великого радянського начальника, що забезпечило б такі можливості гребти добро, які не йшли ні в яке порівняння з непоганими перевагами лікарської професії.

Але зараз під дією нових чинників Славко знову згадав про свої заздрісні думки щодо долі Семена Петровича – адже, що той, зрештою, робив задля щоденного отримання подарунків? Сам Семен Петрович говорив щодо мети його роботи, що найголовніша і найсуттєвіша задача лікаря – не нашкодити хворому. «Головне – не нашкодь», – раз у раз повторював Семен Петрович, і цю свою найголовнішу мету втілював у щоденній практиці якнайретельніше: адже яка шкода недужому могла бути від уважного вислуховування скарг хворого лікарем і співчутливого поплескування по плечу цього хворого, мовляв, терпи козак – отаманом будеш, якось воно, може, й пройде. А, в основному, це і все, що сільський фельдшер міг задіяти в боротьбі з недугами.

Так що, майже все, чим був зайнятий Семен Петрович – це з'явитися на роботі приблизно десь годині о восьмій-дев'ятій, виконати свою щоденну головну місію щодо неспричинення шкоди хворим, і після обіду, ситим, добря-

че напідпитку і з цілою купою подарунків піти вже додому смакувати подарунками й додавати алкогольного градусу.

А додавати алкогольного градусу Семен Петрович ой як любив, виправдовуючи це своїм намаганням в такий спосіб докопатися до істини, і цитував на доказ цього знаменитий латинський вислів про те, що істина в вині, тобто говорив, точніше, намагався говорити своїм неслухняним від алкогольних випарів язиком «ін віно верітас», щоправда, часто в його інтерпретації цей вислів звучав дещо модифіковано, як «ін медицинус спіртус верітус», а іноді, коли в нього закінчувався спирт, а серед подарунків не було достатньої кількості якісного бухла, то ця латинська мудрість могла зглянутися над бідолашним Семеном Петровичем і прозвучати як «ін самогоніус верітус». Зрештою, Семен Петрович був не таким вже й дуже вибагливим «фельдмаршалом», хоча й скаржитися на життя йому не було за що.

І коли Славко порівнював долю Семена Петровича з долею, наприклад, свого батька, який за свої ненастанні щоденні труди в полі з ранку й до ночі мав лише копійчану зарплату й добрячого копняка під зад від радянської влади, то звісно, що не міг не відзначити достоїнств лікарської долі. А тепер, після роз'яснювальної роботи Володьки Васильченка, то й поготів. Тепер Славко загорівся такою непереможною хіттю до медицини, що навіть не звернув уваги на надзвичайно заманливу пропозицію, яку зробив йому, а точніше не напямую йому, а його батькові Гервасію щодо Славка

їхній сусід дядько Іван, котрий до того ж був іще й якимось їхнім далеким родичем і кумом Гервасія.

Так от, син дядька Івана Роман влаштувався на роботу в правоохоронні органи, і не просто в правоохоронні органи, а в міліцію, і не просто в міліцію, а в саму самісіньку дорожню автоінспекцію, тобто в ДАІ! І, за словами дядька Івана, його син Роман міг би посприяти щодо влаштування туди в ДАІ й Славка Пузика, адже таке влаштування друзів, знайомих і родичів, які б «не підвели», заохочувалось навіть і начальством Романа. А Роман вже, мовляв, навіть розповів своєму начальству про Славка Пузика, що той надзвичайно здібний колишній комсомолець і відданий радянсько-комуністичний патріот, тобто для роботи в ДАІ надзвичайно підходить. А вже щодо роботи в ДАІ, так тут дядько Іван не шкодував ніяких захопливих описів. Всі ж знали, що навіть ще в часи Радянського Союзу даїшники жили на широку ногу, як вареники в маслі купалися; як тоді про них казали в народі, даїшники хоч і пасуться на голому асфальті, а он які вгодовані. Щоправда, тоді даїшникам все ж таки дещо заважали жити конкуренти з прокуратури, КДБ та інших структур, а тепер, за словами дядька Івана, настала повна свобода, воля, демократія і все таке інше, так що жити даїшникам тепер можна не те що на широку, а на якнайширшу, просто таки на панську ногу.

– От раніше при Союзі, як було, – просторікував дядько Іван перед Пузиками про даїшні справи, – зупиняє даїш-

ник когось там на автомобілі, починає там всякі причіпки придумувати, мовляв, а чому там у вас не так, а чому оце не отак, а сам тим часом і думає, як же його здерти свої законні декілька карбованців, думає, кого це він зупинив, може це якийсь шпiон з прокуратури, або з КДБ, абощо, одне слово, важкувато давався тоді хліб даішникам, хоча й тоді, гріх Бога гнівити, жили даішники непогано. А тепер що, тепер все, тепер демократія, свобода, воля, ніяких тобі перепон, зупиняє тепер даішник когось на дорозі, і все, відразу підходить – давай, каже, мені сто, двісті, триста карбованців, скільки треба, стільки й каже, а у відповідь ніхто ні чичирк, віддають грошики і їдуть собі далі. Та що там, даішник може три шкіри з кого завгодно здерти, може навіть штани з тебе зняти – і їдь далі голяка, зумів машину купити, знайдеш гроші й на нові штани. Отак от вони тепер живуть.

– А як же там тепер прокуратура, КДБ і таке інше? – поставив під сумнів слова сусіда Гервасій Пузик.

– Та я ж тобі кажу, – вів своєї дядько Іван, – тепер же вже свобода й демократія, вільне суспільство, тобто що головне, що тепер саме-саме найголовніше, що тепер над усім панує? Закон! Закон – от що тепер найголовніше. Закон над усім панує. І всі повинні виконувати цей закон. А хто закон цей представляє, хто може говорити від імені закону? Правильно, правоохоронні органи, тобто та ж сама міліція, ті ж даішники, та ж прокуратура, КДБ і все таке інше, тобто всі, хто стоїть по цей бік закону, і всім їм треба жити й жити

непогано, жити якомога краще, так що немає ніякого резону всім тим, хто стоїть по цей бік закону між собою сваритися. Там вже вони всі на найвищому рівні між собою домовились не заважати один одному, щоб кожен на своїй ділянці вільно міг заробляти на тих, хто не працює в правоохоронних органах, тобто на тих, хто стоїть по той, по інший бік закону. Адже ж повинно якось винагороджуватись те, що ти кожного дня і кожної ночі захищаєш закон і всіх тих, хто стоїть по той, по інший бік закону, тобто під захистом цього закону; повинні ж всі, кого ти захищаєш віддячувати тобі за те, що ти, можна сказати, кожного дня ризикуєш життям, аби захистити простолюду? Так що все по справедливості. І тепер всі, всі хто при владі, і правоохоронці, і всі інші начальники, всі поміж собою порозумілись і домовились ні в якому разі не ставати один одному на заваді, а лише допомагати один одному обдирати, тобто заробляти грошики. Воно, звичайно, і раніше при комуністах так було, але тоді ще знаходились усілякі вискочки, які могли свого ж товариша підставити і втопити, аби самому вислужитись, просунутись по службі і зайняти місце погубленого товариша. А тепер ні, тепер, я ж кажу, демократія, тепер один закон для всіх, тепер порядок, тепер всі як один, один за всіх, і всі за одного, хай тепер спробує тільки з'явитись якийсь там підступний виродок, котрий би захотів свого ж товариша під удар підставити – зразу ж такого витурять у три шийі із влади назавжди, а то ще й посадять у в'язницю. Тепер уся влада, як один кулак, спробуй

тільки не виконай, що тобі влада наказала – такого отримаєш гостинця від цього кулака, що більше ніколи не захочеш владою нехтувати. Так що всі справно віддають представникам влади все, що тільки від них влада вимагає, і збирати цю данину можна зовсім, зовсім безпечно. Всі найнижчі із владоможців збирають призначену на кожного з них контрибуцію, залишають дещицю собі, й віддають вищим певну суму, ті вищі віддають ще вищим, ті ще вищим, і так аж до самого найвищого. От, наприклад, мій Ромка кожного дня повинен віддати з назбираного за робочий день прибутку своєму безпосередньому начальнику двісті доларів, і собі ж звичайно теж у Ромки залишається, себе ж ніяк не можна обділити теж. А той його начальник своєму начальнику теж повинен відстебнути дещицю – і так далі аж на самий верх. І зрадників там у них ніяких не може бути – не хочеш працювати як треба по-людськи, хочеш своїм товаришам свиню підкласти, іди геть із системи на вільні хліби, а то й до в'язниці. Так що, тепер там зовсім безпечно, повний закон і порядок панує. Все тепер там чесно, як каже мій Ромчик, все «по чесноку», або ж «усе пучком». Так що про всілякі підступи з цього боку можеш не турбуватись, Гервасію, – урезонував дядько Іван Славкового батька, котрий був би вже й не проти, аби його син зажив добробуту на ниві захисту закону і порядку, та й сам Славко слухав розповіді сусіда Івана про досягнення його сина Романа не без прихильності й захоплення. – Кажу ж тобі, що сміливо можеш поблагословити

Славка на службу в органа, там він точно вже хліба без масла ніколи не їстиме. Туди аби тільки попасти, спершу у пішаках походить, а далі видно буде. Славко, він же в тебе, Гервасію, метикуватий, там тільки в пішаках пообітреться, пошлють його на навчання, освіту отримає, а далі як почне лізти на гору – не зупиниш. А чим вище там, тим більший куш тобі будуть щодень відстібати. Так що, довго роздумувати не раджу, сміливо хай Славко йде в ДАІ. А там Роман уже свій, уже він тепер там прапорщик, і за Славка слово замовить. Так не роздумуйте, не пожалієте.

– Та воно то так, я б то й не проти. Тим паче, як ти тут, куме Іване, все розтлумачив. Я б то і не проти, – чухав потилицю Гервасій Пузик і скоса дивився в бік свого сина Славка, чи не захотів би той відкинути свої забаганки щодо тієї незрозумілої медицини і піти на стежку для всіх зрозумілої, як «двічі по два – чотири», роботи в ДАІ.

А що ж сам Славко? А Славко лише сопів у дві свої носові дірки, потупивши очі долу. Ясна річ, заманливі перспективи безпечного і стабільного поповнення кишені на широкій дорозі захисту закону ніяк не могли залишити байдужим чутке до набуття добра серце Славка, як не могла б залишити байдужим голодного миска свіжо-звареного запашного борщу. Та велика медична мрія все ж ніяк не могла відпустити чутливу душу нашого героя, який ні за які даішні пряники все ж не міг відмовитися від всепереможного гуманістичного потягу до лікарського служіння справі порятунку недужих.

– Та я розумію, – продовжив свої умовляння дядько Іван, витлумачивши мовчання і вагання Славка по-своєму, – звичайно, є й більш тепленькі й заманливі, більш прибуткові місця. Мій Ромка, до речі, теж спочатку хотів був улаштуватися або в податкову інспекцію, або на митницю, там, звичайно, гребти щодня можна не те що лопатою – екскаватором! Митники й податківці, взагалі, кажуть, їздять на роботу не на легкових автомобілях, а на вантажівках, бо по закінченні робочого дня всю ту готівку, яку вони нагрібають за день, вивезти з роботи можна тільки на вантажівці! Але туди потрапити дуже важко, там, щоб влаштуватися на роботу, такі суми треба заплатити, що не підйомні не те що для твого, Славку, батька, чи для мене, хоч у мене й більші в грошах можливості, а й навіть для якогось колишнього секретаря райкому партії! Там такі суми називають, що я навіть повторювати їх боюсь. Та й в ДАІ щоб Ромку влаштувати я чотири тисячі доларів віддав, хоч просили п'ять, а я виторгував тисячу! А тепер тобі, ти тільки подумай, Славку, так пощастило, що їм там у ДАІ терміново людина знадобилася, причому така, на яку можна покластися, за яку хтось міг би вже поручитися зі своїх, а Ромка вже в них свій. Так що, сказали, давай п'ятсот доларів, і все – вважай себе зарахованим. П'ятсот доларів! Всього п'ятсот доларів, ти хоч уявляєш, що це таке? Та це просто даром! Хоча твій батько й каже, що йому й таку суму відразу не дістати, та ми вже з ним домовилися, я йому позичу, ми ж свої люди, якось порозуміємось,

розплатимось, ти ж там у ДАІ, я думаю, дуже скоро заробиш. Та й моєму Романові буде спокійніше там на роботі мати поряд земляка, та ще й родича, та ще й такого надійного й метикуватого як ти, Славку. А про те, щоб якесь більш значне місце посісти, так це від тебе нікуди не втече. Мій Ромка теж, до речі, не збирається засиджуватись все життя в ДАІ, каже, піднакопичить грошень в ДАІ, набуде певної ділової репутації, знайомих в різних органах заведе і спробує таки здійснити свою мрію щодо митниці або податкової. А ти чим гірший, Славку, від інших? Не переймайся, все в твоїх руках, головне, потрапити туди, в органи, у владу, у цю владну миску, в якій усі купаються, як вареники в маслі, і з якої ніхто й ніколи не випадає, якщо поводитьься правильно. Так що ви скажете, Гервасію, Славку? – упевнений в невідпорності своїх аргументів, звернувся до своїх родичів дядько Іван.

Але Славко все так же похнюплено сидів і сопів, не в змозі перебороти свою відданість всепереможному поклику до служіння хворим на угоду меркантильним розрахункам щодо прибутковості даїшньої справи.

– Добре, – нарешті завершив дядько Іван виклад своїх аргументів, мабуть, упевнившись, що вже неможливо більш переконливо довести переваги даїшньої долі, і думаючи, що мовчання Славка лише від ніяковості, а його згода – лише справа часу, – добре, подумайте ще, потім скажеш мені, Гервасію, що ви надумали. Все одно, вам зараз ніхто нічого кращого не запропонує, – він кивнув на прощання головою і пі-

шов собі геть впевненою ходою, переконаний у невідпорності своєї пропозиції.

Але Славко так і не погодився проміняти омріяного медичного журавля, який був усе ще в небі, на привабливу даїшну синицю, користь від якої була вже, можна сказати, в тебе в кишені. І тут хотілося б наголосити на тому, що ми були б дуже несправедливі до нашого героя, якби стверджували, що всі життєві рішення Славка Пузика визначалися виключно тільки меркантильними розрахунками щодо матеріальної користі прийнятого рішення. Ні. Зовсім, ні! От, наприклад, хоч би й у цій болючій дилемі щодо вибору поміж ДАІ та медициною величезну роль зіграла романтична складова Славкової душі.

Так, так, я не помилився, саме романтика медичні перспективи надихнула Славка Пузика відкинути вигоди ДАІ, до яких було тільки простягти руку, на угоду ще не зовсім визначеним перспективам медицини. Адже на Славка, з його не вельми видатними рисами зовнішності, справила просто таки непереможне враження романтична розповідь Володьки Васильченка про безмежні можливості безвідмовного доступу до дармового дівочого тіла молоденьких медсестер і, особливо, молодесеньких практиканток. Так що, юнацькі мрії Славка були осяяні ореолом цілих гаремів із молодесеньких медсестер і практиканток, котрі водили хороводи навколо нього, молодого лікаря.

Хіба ж могла ця найромантичнішу медичну перспективу

перемогти якась, із цього боку, зовсім, зовсім не романтична перспектива ДАІ? Звичайно, даішник міг би безкоштовно користуватись послугами місцевих проституток, але хіба ж могли якісь вульгарні й небезпечні зв'язки з проститутками порівнятись із романтичними стосунками з молоденькими, майже невинними (а, може, навіть незайманими!) практиканточками! Від цієї романтики у Славка голова йшла обертом, та що там, у нього просто зривало дах від цієї романтики. Так що, якими б переконливими й невідпорними не були меркантильні аргументи дядька Івана на користь ДАІ, непереможна романтичність медичної посвяти ніяким чином не дозволила Славкові зійти з лікарської стежки.

Частина друга

1

Хоча й не отримавши «золотої медалі» за свою успішність, отримати яку Славко Пузик мав би неодмінно, але якось воно вийшло, що цю медаль отримала, не маючи для цього підстав, донька одного з обласних освітніх начальників, а в нашого Пузика відкопали десь якусь «четвірку», Славко все ж отримав відмінний атестат про середню освіту з однією тільки «четвіркою», а головне, отримав найгрунтовніші знання з тих предметів, котрі були йому потрібні для вступу до медичного інституту. І впевненість у твердості й надійності цих знань була, так би мовити, замість крил, на яких Славко летів до своєї мрії.

А летів Славко не куди-небудь, а відразу до столиці незалежної Української держави міста Києва, бо вирішив, що коли вже розпочинати доросле життя, то розпочинати відразу з найвищої можливої точки. І на думку Славка, це йому неодмінно повинно було вдатися, адже ж знання у нього просто таки блискучі у порівнянні хоч би й з тим же Володькою Васильченком, котрий навіть в обласному інституті, мабуть, зрізався на екзаменах, так що його батькові довелося везти цілу купу американських грошей, аби його синочка таки за-

рахували до інституту. Ні, Славко – це зовсім інша справа!

Вже по дорозі до столиці, їдучи в плацкартному вагоні пасажирського потягу, Славко уявляв собі, як він вразить, та просто таки приголомшить всіх тих, хто буде приймати в нього вступні іспити в столичний медінститут! Щоправда, тоді ж по дорозі до столиці, в тому ж таки потязі Славко дізнався й багато чого нового, про багато всіляких нових назв ще почув. Але найголовнішим серед цілого сонму нових назв, Славкові видалося все ж те, що іспити, або ж екзамени тепер називаються зовсім по іншому.

Славко так зрозумів, що в результаті якоїсь чергової перетурбації чи реформи в царині освіти з якоюсь, поки що ще не зрозумілою метою, іспити, або ж екзамени були перейменовані, і на означення екзаменів тепер використовували зовсім нове, іноземне слово, хоча сам Славко не до кінця пройнявся розумінням мети такого перейменування, адже ж, наприклад, «екзамени» – теж, зрештою, слово іноземне. А втім, їм там на горі видніше, подумав Славко.

Адже всіляких дивних, незрозумілих, іноді навіть настільки чудернацьких, що, як кажуть, ні в тин, ні в ворота, назв, абревіатур, термінів та означень виникло стільки, що все це взнати, осмислити і зрозуміти було просто неможливо. От, наприклад, був у районі, де мешкали Пузики, в райцентрі такий собі перший секретар міського комітету компартії Здирук, котрий тепер став називатися «мером», майже все колишнє радянське партійне начальство, а також колишні спе-

кулянти-фарцовщики, шахраї й середньої руки злодії стали тепер називатися «бізнесменами». Злодії ж покрупніші, котрі були, як казали, «в законі», а також колишні високопоставлені комуністи стали називатися «олігархами».

Один з таких «олігархів», до речі, став тоді господарем колгоспу, в якому все своє життя пропрацював батько Славка Гервасій Пузик, адже одного дня колгоспники їхнього села дізналися, що колгоспу вже немає, бо всі колгоспні землі, вся техніка, реманент, вся колгоспна живність, і все, все, все, що колись належало колгоспу тепер належало одному достойнику, або ж по-теперішньому «олігарху». Все, що було відомо про цього олігарха, так це те, що він більшу частину свого життя провів у місцях позбавлення волі: постраждав від комуністичного режиму в боротьбі за свободу, правду і віру, писали про нього газети, – і це істинно так, це була щирісінька правда. Щодо свободи, то це саме собою зрозуміло – де ж іще й боротися за свободу, як не у в'язниці. Але й щодо страждань цього олігарха за правду і віру, то тут теж ніяких заперечень бути не може – що вже правда, то правда. Коли наш олігарх ще не був олігархом, а був ще маленьким хлопчиком-школяриком Ванею, або ж Іванком, як його називала мама, то всупереч шаленій комуністично-атеїстичній пропаганді і реальному кримінальному переслідуванню віруючих людей, наш маленький безстрашний Іванко все ж щиро перейнявся вірою, всотуючи як губка християнські цінності. І те, як глибоко Іванко був перейнятий християнською вірою

і повсякчас думав про божественне, міг відразу ж зрозуміти кожен, хто з ним спілкувався, адже, про що б не говорив Іванко, в цій мові, засвідчуючи його ненастанну внутрішню молитовність, повсякчас звучали слова про «Господа Бога душу і його мати».

Особливо ж глибоко нашого Іванка вразила біблійська істина, що легше верблюдові пройти у вушко голки, аніж багатому пройти у царство небесне. І хоча багатих у Радянському Союзі було не так вже й багато, адже вони, ясна річ, не афішували свої багатства, оскільки багатих взагалі теоретично не повинно було б бути у пролетарській державі СРСР, правдами й неправдами (в основному неправдами) багаті все ж були. Й Іванко щиро перейнявся співчуттям до цих самих багатих, котрим, згідно з християнським вченням, ніяк не світило царство небесне, до цих нещасних багатих, котрі до того ще й нажили свої багатства неправедним злочинним шляхом, бо нажити їх якимось іншим шляхом взагалі де-небудь, тим паче в СРСР, просто неможливо було, до цих страждених багатих, котрі, на жаль, ніяк не могли, відповідно до іншої біблійської настанови, позбутися своїх багатств самотійно, роздавши свої багатства бідним – наш Іванко перейнявся щирим співчуттям до цих нещасних багатих настільки глибоко, що, наслідуючи ще одну християнську настанову про те, що блаженний кожен, хто покладе життя своє за ближніх своїх, вирішив таки покласти своє життя за багатих своїх ближніх, позбавляючи цих багатих їхніх

награбованих багатств, що, до речі, не суперечило навіть комуністичній доктрині.

І тільки-но у нашого Іванка пробилися перші тендітні вусяки, як він, перейнятий фундаментальним висновком, що багатство – це зло, і співчуттям до власників цього зла, багатих, поспішив позбавляти цього зла багатих людей, з усім запалом юнацького максималізму кинувшись на допомогу стражденним і, разом з багатствами врятованих ним колишніх багатих людей, приймаючи на себе і Божий гнів, який загрожував цим людям за їх неправидно нажиті статки. Причому, Бог милував Іванка, не допустивши жодного разу прикрого випадку, коли б когось довелося позбавити життя, хоча й таке Іванко припускав у своїй щирій вірі, що попередньо позбавлена ним своїх статків людина, позбувшись життя, все ж потрапить до царства небесного – як не крути, а окрім щирого й чистого милосердя й любові до ближнього свого у помислах Іванка ніхто й ніколи нічого б не віднайшов: як кажуть, блаженні праведні...

Облагодіявши таким чином вже декількох нещасних власників зайвого майна, під час одного зі своїх благодійних вчинків Іванко був спійманий, як то кажуть, «на гарячому» і, «притиснутий до стінки», розповів усю правду, в усьому зізнався щиро й відверто і за свою щирість і відвертість постраждав і був покараний, поповнивши ряди невинно постраждалих за правду і підтвердивши своєю долею ту гірку істину, згідно з якою не буває такого доброго вчинку, за який тобі

не відплатили б злом.

Далі Іванко був немилосердно засуджений несправедливим судом і відправлений в місця, в яких збирали усіх подібних до Іванка гнаних владою і суспільством поборників справедливості, серед яких були навіть найвидатніші адепти цього свободоправдовірозахисного руху, про котрих говорили, що вони «в законі» і відбули вже не одну «ходку», серед яких Іванко, загартований спілкуванням зі своїми однодумцями, ще сильніше перейнявся благою справою спасіння ближніх своїх від зла, не зважаючи на суспільну жорстокість, з якою він був безжально переслідуваний подібно до всіх подвижників і страсотерпців з давніх давен і до наших днів.

Особливо ж вражала та невдячність і хула, яку воздвигали на Іванка облагодіяні ним ближні, яких він позбавив зла їхніх зайвих багатств, приймаючи їхні провини (акі агнець небесний) на самого себе, зробивши таким чином для цих грішників майже реальним шанс потрапити не прямо в пекло, а принаймні в чистилище, що зробило б цілком вірогідною можливість їх наступного потрапляння в рай – чого вони повністю позбавили сами себе своєю святотатственною невдячною хулою на самозречені подвиги Іванка. Що ж, залишається тільки повторити – така доля всіх подвижників. Амінь.

Звичайно, хтось може кинути Іванкові пред'яву, докоряючи йому, що він помилково надав занадто багато уваги лише одному з аспектів гріховності, а саме злочинним багатством,

залишивши поза увагою решту неозорої царини безмежного океану людської гріховності. Можливо це й справедливо. Можливо, Іванко відчував покликання до подвижництва саме в цій галузі гріховності. Можливо, він просто помилявся. Але ж, не помиляється лише той, хто нічого не робить. А Іванко ж робив, і робив таки не мало, і свідків його діяльності теж не мало. Амінь.

Наша ж розповідь про Пузиків перетинається з історією борця з багатством Іванка, коли він був уже зовсім не Іванком, а став уже справжнісіньким Іваном, навіть Іванищем і коли його переслідувач Радянський Союз упокоївся в Бозі, а виникла на руїнах імперії незалежна демократична і гуманна Україна, визволивши його із комуністичних застінок, віддала належне самовідданій боротьбі Івана як із матеріального боку, надавши йому можливість досягти статусу олігарха, так і з морального боку, визнавши заслуги Івана в його нерівній боротьбі за свободу, віру і правду: «постраждав у боротьбі з комуністичним режимом», як писали про олігарха Івана газети і говорили в телевізорі – газети й телеканали, викуплені тими ж олігархами, якраз тоді проводили кампанію по пропаганді економічної свободи, тобто свободи тирити і цупити все, що погано лежить, як, власне, і те, що лежить непогано. Сам же олігарх Іван, котрий викупив рідний колгосп Пузиків, на думку колгоспників, був, видно, настільки видатним борцем за цю саму свободу, що навіть будучи засудженим і перебуваючи в місцях позбавлення волі, був тим

не менше «в законі»! І хоча оце саме поєднання одночасного перебування когось в статусі як засудженого так і «в законі» було тоді зовсім незрозумілим для спантеличеного всілякими нововведеннями Славка, він все ж змирився і з цим: як кажуть – була б людина хороша.

А ще підтвердженням непересічної гідності й значності особи нового господаря рідного колгоспу Пузиків була, очевидно, теж обумовлена якимось нововведенням, ще одна відмінність цього олігарха Івана від інших – його дуже рідко називали по «П.І.Б.» (прізвище, ім'я та по-батькові – Іван Іванович Кабанов), адже, мабуть, за якісь особливі заслуги в боротьбі за свободу, цьому видатному олігарху було присвоєно почесне «поганяло», або ж «клікуху» – «Кабан»! Спочатку на селі всі подумали, що його відзначили саме «поганялом» Кабан через прізвище Кабанов, але справжню причину присвоєння Кабанову почесного «поганяла» Кабан мешканці Славкового села могли зрозуміти, коли Кабан одного разу вперше, як власне і востаннє, приїздив навідати свою нову власність – колишній колгосп «Шлях Леніна».

Приїхав Кабан до тепер свого власного «Шляху Леніна» саме тієї весни, коли Славко Пузик готувався до здачі випускних іспитів у своїй рідній середній школі і мріяв уже про власний тріумф на майбутній здачі іспитів вступних в столичному медінституті, куди збирався їхати відразу ж після отримання атестату про середню освіту. Отже, була весна і всі думали, що новий господар колгоспу збирається навідати

свої угіддя, аби на місці з'ясувати обставини перед весняними роботами.

Нарешті довгоочікуваний візит нового господаря настав. Перед обідом селом промчав цілий кортеж дивних величезних чорних закордонних автомобілів. Ці автомобілі й справді дуже здивували місцевих селян, бо ж вони звикли, що найшикарнішим авто, на якому могло їздити тільки високе партійне начальство була радянська «Волга», звичайно, не враховуючи якогось особливого лімузина, виготовленого спеціально для генсека – але це десь тільки там, в столицях. А тут, на тобі, несуться селом якісь величезні, чорні, блискучі халабуди завбільшки з невелику хату!

Промчавши вулицями села, цей дивовижний автокортеж нового господаря колгоспу зупинився на подвір'ї колгоспної ферми. Колгоспники ж, дружно повискакувавши на вулиці, кинулися й собі на ферму, де новий господар вже встиг зайти в одну з будівель місцевої свиноферми.

– Фу, смердючище яке, – з огидою промовив олігарх Кабан, вийшовши з дверей свиноферми. – Камерна параша так просто якесь благоуханіє в порівнянні з усім оцим лайном. І як вони тут все своє життя винюхують цю гидоту? А, ось і вони зібрались, – побачив він селян, які прийшли на ферму, щоб побачити нового власника колгоспу. – Що, прийшли привітати мене? Похвально, похвально. Молодці.

Селяни ж, які зібралися на фермі, в свою чергу тепер вже точно довідалися про істинну причину присвоєння цьому

олігарху Кабанову почесного «поганяла» Кабан. Адже був цей чоловік не просто там опасистий, чи тлустий, чи там огрядний – це була просто таки якась неймовірна гора із м'яса, сала й жиру з невеличкими цяточками очей і натяками на рот, ніс і вуха у верхній лисій частині цієї гори, яка відрізнялася від нижньої частини лише відсутністю черевиків. І тут природна притаманність і повна відповідність «поганяла» Кабан стала абсолютно очевидною і зрозумілою: «оце так кабанище», «ну й вепряка», «от так хрячище», «кнуряка неприторенна», «оце так наїв свинячу мармизу в тюрязі на казенних харчах», – такі й подібні до них епітети, порівняння й метафори посипалися з уст селян, вражених неймовірною огрядністю свого нового господаря. І після цієї зустрічі ні в кого на селі не залишилось жодних сумнівів у тому, що прізвище олігарха Кабанова не було основною причиною присвоєння йому почесної «клікухи» Кабан.

– Ну що, селяни, пролітарії? – звернувся Кабан до селян, вражених його статурою. – Пролітарії тому що пролітаєте? Ха-ха-ха!.. – вирвався з надр цієї гори сала зовсім не відповідний до неї фальцет сміху. – Ха-ха-ха!... Пролітарії на те й пролітарії, щоб пролітати, чи не так? – звернувся він до своїх супровідників, котрі хоч і не таких неймовірних розмірів, як Кабан, все ж також мали дуже значні, навіть видатні й переконливі мармизи, животи й зади.

– Ха-ха-ха!.. – Вибухнув дружнім сміхом гурт супровідників Кабана. – Ха-ха-ха!.. Пролітарії, щоб пролітати! Ха-

ха-ха!.. Пролітарії пролітають нафіг! Ха-ха-ха!.. Ну й Кабан! Кабан завжди щось як відмочить, так вже відмочить! Ха-ха-ха!.. Пролітарії пролітають! Ха-ха-ха!.. Пролітарії в прольоті!..Ха-ха-ха!...

Загальне веселе пожвавлення перекинулося й на селян, які врешті після приголомшливого враження від габаритів Кабана трохи відійшли на користь загального добродушного настрою, який виник від веселого повторення гостями слів нового господаря колгоспу про якісь «прольоти», «польоти», «літання», чи «літ», або ж «злет», що було сприйнято селянами як обіцянки нового начальства про підняття, або ж «зліт» колгоспу на нову, небачену досі, висоту. Проте повністю стурбованість селян щодо видатної тлустості Кабана все ж таки не зійшла нанівець, бо всі вони були перейняті вирішенням питання, як оця величезна туша олігарха пролізе в дверцята автомобіля і вміститься в кабіні – і чи це взагалі можливо. Звичайно, розміри закордонного позашляховика, на якому приїхав Кабан, були величезні, але імовірність втиснути навіть у таку велику машину тушу Кабана видавалась мізерною.

– Ну шо, товарищі селяне, товарищі пролітаючі пролітарії? – вирішив Кабан ще продовжити свою промову, адже вона так сподобалась його супровідникам. – Пролітаєте? Пролітайте, пролітайте й далі. Бо доля у вас така. Лохи, вони і є лохи. Як кажуть, без лоха і жизнь плоха! – підморгнув він своїм супровідникам, котрі хоч вже й не так гучно,

але все ж дружно вибухнули знову сміхом у відповідь. – Лохи ви, лохи непритворенні, товарищі пролітарії. Лошари, ох і лошари, в натуре лошари!

Селяни ж з останніх слів Кабана зробили той висновок, що їх новий господар конкретизував свій обіцяний план щодо нового «злету» колгоспу уточненням, що «злет» цей буде забезпечений зокрема й таким заходом, як придбання для колгоспу «лошат», тобто розвитком конярства, що, звісно, не могло не порадувати колгоспників.

Врешті, Кабан, смачно харкнувши на молоду весняну траву, поліз у салон авто, і на здивування селян, протиснувся таки крізь дверцята і розвалився на задньому сидінні: «Ти диви, таки вліз!» – не змогли втриматися від здивованого вигуку деякі із селян. Кабан дійсно таки вліз в авто, щоправда, величезний позашляховик після цього осів так, що днищем майже став черкати об землю. Потім дверцята за Кабаном зачинив його охоронець, який сів на переднє сидіння, після чого по машинах розсілися всі супровідники Кабана, і кавалькада чорних позашляховиків нарешті рвонула геть із села.

Щоправда, перед цим Кабан ще раз звернувся до селян зі своїм останнім, так би мовити, «на посошок», прощальним привітанням, яке, втім, було мовчазним, адже було висловлене жестом: у відчинене вікно автомобіля Кабан просунув руку і показав селянам свій величезний, жирнющий, міцно стиснутий кулак із випростаним і спрямованим угору серед-

нім пальцем. Селяни вирішили, що це, мабуть, був якийсь новоприйнятий серед новітньої «еліти» жест привітання, жест особливої приязні й благовоління, щось на кшталт піонерського салюту, але для дорослих – а тому у відповідь на благовоління його середнього пальця Кабанові услід селяни радісно почали махати руками, кивати головами і навіть хрестити православним хрестом і благословляти кавалькаду чорних автомобілів, які в куряві зникали із села.

Потім цей візит і промови Кабана ще довго слугували предметом напівміфічних обговорень серед селян: «Злетить, каже, ваш колгосп під моїм керівництвом, як ото ракета злітає», – говорили одні; «Так, так, і я теж чув, казав „літатиме“ все тут, тобто як в авіації все буде чотко, як годинник усе працюватиме», – відповідали їм інші; «А ще лошат, лошат, казав, завезе. А це тобі не що-небудь. Мабуть, породистих лошат буде завозити, рисаків там всіляких, а вони тисячі доларів коштують! Ото заживемо!», – піддавали ще інші й собі хмизу в палаючий вогонь захвату колгоспників майбутнім процвітанням їхнього рідного колгоспу під орудою Кабана. «Це тобі не те, що комуняки, які занехаяли наш колгосп так, що доводилося за харчами в райцентр їздити. Це натуральний капіталістичецький буржуїзм, це тобі не що-небудь! Це справжній тобі господар, зразу видно. Солідний», – робив урешті висновок якийсь дядько і всі схвально кивали у відповідь головами.

А щодо ж прощального жесту Кабана, тобто щодо його

стиснутого кулака з випростаним догори середнім пальцем, то, наприклад, Степан Степанович, місцевий учитель історії, зробив навіть науково-теоретичне обґрунтування цього новоприйнятого молодого національною елітою вітального жесту. Степан Степанович стверджував, що випростаний середній палець – це ніби знак оклику, який таким чином стверджує міць, силу і надійність стиснутого кулака, тобто міць, силу і надійність самого господаря цього кулака, або ж надійність слова й обіцянок цього самого господаря: одне слово, згідно тверджень Степан Степановича, у справдженні всього обіцяного Кабаном не може бути жодних сумнівів.

Степан Степанович навіть вирішив упровадити цей новітній жестикуляційний модерн у практику навчального процесу, і коли якийсь учень цілком задовільно відповідав на всі запитання, то Степан Степанович до поставленої в журнал «п'ятірки» додатково ще й показував учневі стиснутий кулак з виструнченим середнім пальцем, на що сам учень теж показував у відповідь учителеві середнього пальця. Ба більше, Степан Степанович навіть вигадав вербальний супровід до цієї модернової жестикуляційної мови: «Ось так!» – говорив хтось перший комусь другому, показуючи середній палець, а цей другий хтось, теж показуючи середній палець цьому першому хтосю, відповідав: «Саме так!».

Одне слово, ейфорія очікування результатів приїзду Кабана і його полум'яної промови з обіцянками майбутнього процвітання вирувала в селі все з більшою й більшою си-

люю. Але не дуже довго. Адже впровадження своїх реформ у сільськогосподарське виробництво Кабан розпочав уже досить скоро. Та виявилось, що ці реформи не зовсім відповідали уявленням про них селян, а результати цих реформ були зовсім таки протилежними селянським очікуванням.

Сільськогосподарські реформи Кабана полягали в тому, що вся колгоспна живність, від найбільшого бика до найменшої курки, була вирізана на м'ясо; вся техніка, реманент, все металеве обладнання було вирізане на метало-брухт; всі колгоспні будівлі були розібрані на будматеріали – і все це було миттєво розпродане. Щоправда, колишнім колгоспникам було великодушню дозволено досхочу покопирсатися в залишках від цього реформування, аби в такий спосіб селяни змогли б якоюсь знахідкою компенсувати собі багатомісячну невивплату заробітної плати.

Стосовно ж колгоспних земель, то на їхню долю випало цілковите забуття, занехаяння і набуття первісного стану в результаті повного, цілковитого й остаточного заростання бур'янами. Незламний селянський оптимізм колишніх колгоспників, навіть після повного розгрому колгоспу, все ж надихнув їх на позитивні припущення стосовно задумів Кабана щодо колгоспних земель – селяни переконували один одного в тому, що новий господар колгоспу хоче дати землі таким чином перепочити від постійної експлуатації, аби виснажена земля знову набралась своєї колишньої первісної чорноземної плодovitості і змогла давати нові небачені досі

врожаї.

Насправді ж у Кабана щодо колгоспних земель був лише один, простий і зрозумілий намір – він хотів просто тільки мати цю землю, і більше нічого, він тільки хотів, щоб ця земля була його землею – і все. Що тут незрозумілого? Колись у дитинстві Кабан бачив радянський мультфільм «Кіт у чоботях», в якому, проїжджаючи землями якогось казкового королівства, герої цього мультфільму питали у місцевих жителів, чиї це землі, а ті відповідали: «Маркіза Карабаса», «Маркіза Карабаса», «Маркіза Карабаса» ... І от ця сцена з цього мультфільму тепер частенько прокручувалась у щасливій голові Кабана, щоправда, з невеликою різницею – місцеві «селяни-пролітарії», «лохи» і «лошари» на питання, чиї це землі, замість «Маркіза Карабаса» відповідали: «Пана-господіна Кабанова!».

І це прекрасне усвідомлення того, що ця земля належить йому, саме йому, тільки йому і нікому більше, робило Кабана з кожним днем усе щасливішим і щасливішим від відчуття своєї сили й могутності, своєї обраності самим Господом Богом. Так, так, адже його успіхи можна було пояснити тільки тим, що його обрав серед усіх інших сам Бог, був переконаний Кабан, котрий не дарма ж тепер був з цим самим Богом на короткій нозі, користуючись шаленою популярністю серед православних попів Московського Патріархату. Адже не даремно Кабан не лише робив постійно щедрі внески до попівських кас, але навіть побудував за власний

кошт цілий новий Московсько-православний храм! Не дивно ж, що попи у відповідь просто таки нестямились у славослів'ї щодо істинно православних чеснот Кабана, котрий за словами московських попів був істинним стовпом православ'я, підтримуючи не якісь там збочені Західні «цінності», а істинно православні духовні «скрепи» святомосковської Русі.

Кабан навіть задумав побудувати православний храм у рідному селі Славка Пузика, адже селяни, ці «лошари-пролітарії», які жили тепер на землі Кабана, сприймались Кабаном, як власне додаток до цієї самої його землі, тобто, як і сама земля, селяни разом із землею сприймались Кабаном своєю власністю, за яку він, як і за всяку іншу свою власність ніс тепер відповідальність перед самим Богом, котрий якраз і надав у власність Кабана все, чим той володів. Звісна річ, у подяку Богу Кабан тепер побудує в цьому селі храм Божий, поставить туди надійного попа, а піп той уже пояснить найпереконливіше селянському «лошарству», хто кому насправді Бог, і куди треба вставляти свічку.

Вже в чому, в чому, а в мистецтві пояснити, чому це «двічі по два» насправді буде «сімнадцять», а не «чотири», попи були справжніми майстрами. Наскільки вже Кабан сам був мастаком «лохотрона», але навіть його дивувала попівська здатність «розвести» яку завгодно найдосвідченішу публіку. От взяти, наприклад, Сталіна, цього виплодка самого пекла: здавалося в жодної нормальної людини не може бути жодно-

го сумніву в тому, що Сталін – це щонайдосконаліше втілення самого Сатани. А от московським попам вдалося ж переконати свою паству в тому, що зі Сталіна не тільки можна, а й треба малювати ікони – і малюють же!

Так що Кабан тепер отримав у московському попівстві найнадійнішу опору. Не дарма ж ці попи були одним з основних важелів, дія котрих повинна була привести невдовзі Кабана до отримання мандата народного депутата, тобто парламентаря-законодавця у найвищому законодавчому органі держави Верховній Раді України. І в тому, що йому на блюдечку піднесуть мандат члена Українського Парламенту, Кабан не мав жодного сумніву. Адже він «відстебнув» (тобто віддав) на це стільки «бабла» (тобто грошей), що вистачить на підкуп, (тобто на заохочення) і попів, і газет із телевізором, і всіх до одного виборчкомів, і самих виборців врешті-решт! Так що не може бути жодних сумнівів у тому, що Кабан отримає місце в найвищій владі в державі, що в свою чергу надасть йому ще більше можливостей отримувати ще більше грошей, які підуть на отримання ще більшої влади – і так далі, все більше й більше, все вище й вище, аж до самого неба!

Ясна річ, Кабан цілком усвідомлював, що всі його досягнення були виключно наслідком наявності в нього такої майже необмеженої кількості грошей – гроші, гроші, ще раз гроші, і тільки гроші! І Кабан прекрасно розумів, що якби такою кількістю грошей володів хтось інший, то цей інший, а не він,

Кабан, зміг би досягти таких же успіхів. Але ж володарем цієї купи грошей став саме він, Кабан, а не хтось там інший – і в цьому Кабан бачив найвищий промисел, перст Божий! Так, так, Бог обрав саме його, саме він, Кабан, став обранцем Бога, який у свідомості самого Кабана певним чином еволюціонував: спочатку з якоїсь незрозумілої найвищої сили Бог перетворився на цілком зрозумілого «конкретного в законі небесного Пахана», потім поступово Бог став для Кабана «корефаном» і «братаном» з тенденцією перетворитися просто на якусь «шістку» – з такою бо запопадливістю Бог «прогинався» перед Кабаном, виконуючи всі його забаганки. А з часом Кабана все частіше й частіше навідувала думка, що, може, оце саме він, Кабан, насправді то і є той самий Бог, хоча б трішечки...

От і в царині перейменувань Кабан відзначився, залишивши й у цьому свій слід навіть і в рідному селі Славка Пузика. Окрім введених у вжиток Кабаном жесту середнього пальця і неологізмів на зразок «пролітарії», «лохи», «лошари» і таке інше, було ним, тобто його підручними застосовано ще купу всіляких більш офіційних термінів під час привласнення колгоспу. Але серед того, що селянам, як і Славкові Пузику, найбільше запам'яталося, був, наприклад, транспарант із назвою колгоспу: «колгосп «ШЛЯХ ЛЕНІНА» – було написано до появи Кабана на цьому транспаранті, а після візиту Кабана напис став інший – «ЗАТ «ВЕК ВОЛІ НЕ ВІДАТЬ (в натуре)».

Так що Славко Пузик на предмет перейменувань був уже досить підготовлений, аби аж занадто здивуватись тому, що замість старого слова «екзамени» на означення процесу іспитів з'явився новий термін.

– А я оце їду в Київ поступати в медінститут, – коли пасажирський потяг рушив, і весела компанія в купе плацкартного вагону розговорилась, вступив і собі в цю розмову Славко Пузик. – Екзамени здам – і вперед, підкоряти вершини науки!

– Що, що? – з відчутним іронічним відтінком перепитав Славка огрядний сивоволосий чоловік, що сидів напроти і якого всі називали дядьком Макаром. – Що, що ти, хлопче, будеш здавати? Екзамени?

– Ну так, екзамени, – трохи зніяковівши, відповів Славко. – Екзамени буду здавати.

– Ха-ха-ха!.. – щиро зареготав у відповідь дядько Макар. – Цей юнак зібрався здавати екзамени. Ви чули? – звернувся він до інших співрозмовників, котрі у відповідь теж засміялися і собі. – Ти, юначе, мабуть, із села? – вже з ноткою співчутливого розуміння промовив дядько Макар до Славка. – Так от, запам'ятай, зарубай це собі на носі, хлопче, немає вже зараз ніяких екзаменів. Ніхто тепер не здає екзаменів, тепер здають бакси! Запам'ятай.

Отак Славко Пузик вперше дізнався про те, що замість терміну «екзамени» на означення іспитів тепер вживається термін «бакси». Звичайно, Славко, хоч і був сільським хлоп-

цем, проте таки знав, що слово «бакси» вживалося тоді також на означення доларів, тобто валюти Сполучених Штатів Америки. Але не дарма ж Славко Пузик був відмінником у навчанні: визначення «омонімів» у нього просто таки відскакувало від зубів, і чому, наприклад, слово «кома» означало і знак пунктуації, і діагноз, і фізичний термін, Славко прекрасно знав, а тому й не дуже здивувався, що слово «бакси» може вживатися як на означення іспитів, так і на означення американської валюти, адже ж і ті самі долари як тільки не називали – і «баксами», і «зеленню», і «грінами», і «зеленими»... Так що, з науково-теоретичної, так би мовити, точки зору в усьому цьому не було нічого незвичайного. Суспільно-культурні ж обставини стану загальних перейменувань налаштовували на сприйняття яких завгодно нових найменувань як належне, якими на перший погляд ці найменування не видавалися б неймовірними.

Та Славко Пузик, хоч і бувши простим селянським хлопцем, все ж і тут не піддався так вже запросто на цілковите й беззастережне сприйняття цієї нової назви іспитів. Звичайно, він не хотів виказати перед іншими свою селянську необізнаність у царині новітніх перейменувань, спитавши когось напряду про свої сумніви щодо омонімічного ряду «долари – бакси – екзамени», але розвідку з цього питання все ж провів обхідними шляхами. Вже при першій же розповіді дядька Макара про недавнє перейменування «екзаменів» на «бакси», Славко Пузик звернув увагу на реакцію

всіх інших присутніх при цій розмові – при цих словах дядька Макара всі інші співрозмовники тільки згідливо й серйозно кивали головами, стверджуючи таким чином істинність цього повідомлення.

Надалі ж упродовж усієї своєї подорожі до Києва Славко при першій же ліпшій нагоді намагався знову й знову з різними своїми попутниками завести розмову про мету своєї поїздки в столицю, наштотуючи таким чином своїх співрозмовників на те, щоб вони знову й знову сказали, як тепер по-новому називаються іспити: «Та які ж тепер «екзамени»? Тепер тільки «бакси», здав нормально «бакси» – і все, вважай себе зарахованим», – казали одні, «Забудь про «екзамен», тепер все вирішують «бакси», – говорили інші. А одного разу Славко, наприклад, просто підсів до двох бабусь, які розмовляли про навчальні справи своїх онуків, і одна бабуся сказала, що її онук вже нарешті здав «бакси» за другий семестр.

Так що на момент свого приїзду в Київ у Славка Пузика вже не залишалось жодного сумніву в тому, що іспити іменуються тепер не «екзамнами», а «баксами».

2

Київ зустрів Славка Пузика прекрасною літньою погодою, насажуючи його й так рішучий, бойовий настрій додатковою порцією позитиву. Жодної зайвої миті не згаяв Славко, аби хоч якось не затягти свою вимріяну появу перед приймальною комісією столичного медичного інституту. І нічого дивного не було в тому, що з'явившись у приміщенні приймальної комісії медінституту й поставши перед однією зі співробітниць, котрі приймали документи в абітурієнтів, Славко був на піднесенні, та що там казати, його просто таки розривало бажання якнайскоріше постати вже не перед приймальною, а перед екзаменаційною комісією і вразити всіх глибиною своїх знань.

– Ви знаєте, я ніяк не можу дочекатися того часу, коли вже можна буде здати бакси. Та я готовий хоч прямо тут і прямо зараз здати всі, всі бакси, – не зміг Славко втриматися, аби не похвалитися як своєю готовністю до здачі іспитів, так і своїм знанням нового терміну на означення цих іспитів, перед співробітницею, дівчиною, яка прийняла в нього документи й займалася якраз їх оформленням. Та його слова справили на цю молоду дівчину якесь дивне враження: вона звела на Славка здивовані очі й наче закам'яніла, а з рук у неї випала авторучка. Славко подумав, що це її, мабуть, так вразила його рішуча готовність показати непересічну глиби-

ну своїх знань. – Так, так, саме так, я готовий буквально хоч прямо тут і зараз здати всі бакси, скільки б їх не треба було здавати, причому я готовий здати прямо одночасно всі бакси кому б то не було, хай це будуть які завгодно професори, чи там академіки, – на цей Славків пасаж дівчина відповіла поглядом, який можна було б порівняти з поглядом Марії Магдалини перед самим каяттям, неначе вона вирішувала, чи вже саме варто каятися, чи можна ще трохи побалуватися. Славко ж подумав, що це, мабуть, дівчина не дочула його слів, адже у великій кімнаті було досить шумно, бо було там багато людей – за багатьма столами сиділи й інші співробітники, котрі приймали документи в інших абітурієнтів, а говорив Славко досить тихо. – Я розумію, вам у це важко повірити, – підвищив Славко голос майже до крику, – але я й справді готовий хоч прямо тут і зараз без всякої підготовки здати всі бакси кому завгодно! – після цих слів дівчина швидко озирнулася навколо, а її обличчям миттєво пробіг увесь кольоровий спектр, адже шум у кімнаті раптом стих, і погляди всіх присутніх раптом звернулися на Славка Пузика, який вирішив, що ця його гучна в усіх сенсах заява вразила всіх присутніх його упевненістю в своїх фундаментальних знаннях в усіх галузях науки.

– Тихше, тихше, – зашепотіла раптом у загальній тиші дівчина перед Славком. Потім вона схилилася над столом, взяла авторучку, яка випала в неї з рук, написала щось на клаптику паперу й передала його Славкові, який хотів було відра-

зу ж прочитати, що там написано, але дівчина прошепотіла: – Потім, потім, – і поклала свою гарненьку ручку на Славкові руки, готові було вже розгорнути записку, від чого Славковим тілом пробіг захопливий розряд якогось солодкого струму, адже багатообіцяльний вираз обличчя дівчини в цей момент нагадував вираз обличчя Марії Магдалини, котра вирішила, що каятися, власне, ще зарано і можна ще трохи побалуватися.

Вже після оформлення документів, вийшовши на подвір'я, під яскравим світлом Київського сонця, Славко розгорнув даний дівчиною папірець і прочитав: «Головний корпус, другий поверх, кімната №211, 15год. 00хв., Іван Іванович.»

Рівно о п'ятнадцятій годині нуль-нуль хвилин Славко Пузик був у призначеному місці в очікуванні Івана Івановича. Іван Іванович запізнився, і Славко розглядав пусту аудиторію, уявляючи як він, уже будучи студентом, буде в цій аудиторії слухати лекції, а заодно пригадував ту дівчину з приймальної комісії, яка дала йому папірець, який і привів його сюди. Славко пригадував той доторк дівочої руки, котрий прошив його солодким струмом, пригадував ласкавий багатообіцяльний погляд дівчини, аромат її парфумів – і бажання прямо зараз вразити всіх своїми знаннями вже не знаходило меж: так, він просто вразить всіх своїми знаннями, обов'язково вступить до ВУЗу, а потім, вже ставши студентом, знайде цю дівчину...

Славко вже навіть почав вигадувати ім'я для цієї дівчини: і це виявилось досить цікавим – перебирати подумки грайливі дівочі імена, намагаючись відгадати, яке з цих імен найбільше б пасувало до цих її, прекрасної незнайомки, очей, вій, посмішки... І от якраз коли за лагідним і дуже вірогідним ім'ям Марійка в Славковій уяві раптом, ні сіло, ні впало з якихось далеких нетрів предковічної Пузиківської колективної підсвідомості вигулькнуло якесь неоковирне Непиндора і кинуло Славка своєю нахабною невідповідністю в стан тимчасового ступору, – в цей час двері аудиторії скрипнули, прочинилися, і всередину кімнати просунувся писочок невідомого чоловічка. Точніше, спочатку в прочинену щілину просунувся довгий і тонкий ніс, за ним тихенько потяглися підборіддя, лоб, вилиці та інші частини голови, головне ж очі – спочатку вони були глибоко заховані в щілинах примружених повік, але коли голова разом із шиєю вже досить просунулася в кімнату, то повіки раптово розширилися і ці очі миттєво застрибали-завертілися, обмацуючи поглядом кожен закуток.

– Іван Іванович? – обірвавши свої роздуми щодо дівочих імен, коли зненацька наткнувся на просунуте в двері обличчя, вигукнув Славко в здогаді, що це, мабуть, і є той самий чоловік, заради зустрічі з яким, а не заради роздумів про дівочі імена, він тут і перебував.

– Так-так, так-так... – задріботів притишеним голосом невідомий, миттю вскочивши до кімнати й прихиливши

за собою двері, неначе злякавшись, що цей занадто сильний Славків вигук почує хтось зайвий за межами цієї кімнати.

– То ви, мабуть, той самий Іван Іванович, з котрим мені порадили зустрітись саме в цій аудиторії, порадила дівчина з приймальної комісії? – уточнював Славко.

– Так-так, так-так... – продовжував своєї незнайомиць, підійшовши кроків на п'ять-шість до Славка і все так же обмацуючи очима тепер вже не тільки кожен закуток, а й самого Славка.

– Ви, мабуть, той самий Іван Іванович, котрий може прийняти в мене бакси?

– Так-так, так-так... – вів своєї чоловічок, ствердливо закивавши головою, але тепер на додачу до гри очей в нього заграло ще й обличчя, переливаючись всіма можливими барвами й виразами – від блілого непорозуміння до рожевого задоволення.

– То, значить, я можу саме Вам і прямо тут, і прямо зараз здати бакси?

– Так-так, так-так... – тепер в Івана Івановича на додачу до гри очей та обличчя додалися ще й руки – він почав їх посилено терти одна об одну, так наче намилуючи перед тим як помити.

– Тобто, Іване Івановичу, я можу прямо тут прямо зараз здати Вам усі зразу бакси? – не вгавав Славко, дивуючись, як це одна людина може бути настільки досвідченим спеціалістом зразу в багатьох галузях науки, що може дозволи-

ти собі приймати одноосібно екзамени-бакси зразу з декількох предметів.

– Так-так, так-так... – продовжував Іван Іванович, тепер вже повільніше, ніби якимось навіть запитально, і на додачу до обличчя й рук в нього заградо все тіло, так наче йому стало якимось незручно саме в цьому тілі, наче Іван Іванович раптом засумнівався, чи це й насправді саме він, Іван Іванович, знаходиться саме тут, саме зараз і саме в цьому тілі.

– Тобто, я звичайно вибачаюсь, що ніби ставлю під сумнів Вашу, Іване Івановичу, наукову кваліфікацію, – Славко все ніяк не міг на всі сто відсотків упевнитися в видатних знаннях цього, так би мовити, поліглота усіх наук, що стояв перед ним і був готовий приймати іспити-бакси з усіх предметів разом, – але прошу мене вибачити, я все ж здивований. Тобто, Ви, сам один будете приймати в мене бакси з усіх предметів, тобто прийматимете бакси замість усіх викладачів з усіх інших предметів?

– Не турбуйтеся, не турбуйтеся, – склавши перед собою лагідно руки, нарешті вимовив Іван Іванович щось, окрім «так-так», в той час, як його очі стали вже не просто обмацувати Славка, а стали обмацувати так пристрасно, ніби це робив обшук якийсь досвідчений полісмен із американських фільмів, що тоді саме були в моді, – не турбуйтеся, ніхто не залишиться ображеним, всі будуть задоволені, все буде нормально, не турбуйтеся...

– Та я, власне, й не турбуюсь, просто... – Славко ще тріш-

ки подумав і, врешті, вирішив відкинути сумніви в полі-наукових здатностях свого екзаменатора, адже ж ось, наприклад, хоч би й він сам, Славко, може прямо зараз без всякої підготовки здати зразу всі екзамени з усіх предметів, то чому ж він відмовлятиме комусь іншому в здатності прийняти ці екзамени. – То добре, нехай так. Та, власне, з чого ж тоді почати, я маю на увазі, з якого спершу предмета?.. – почав він розмірковувати в слух, дивлячись на небагатослівного співрозмовника, очі котрого в цей час заграли так, ніби в них пробігли назви всіх елементів періодичної системи Менделєєва, а обличчя переливалося всіма можливими й неможливими виразами-барвами мікрохвильового спектру, та й уся постава цього екзаменатора раптом заграла так, ніби вступила в якусь невідому хімічну реакцію, метою якої був раптовий перехід худенького тіла Івана Івановича із стану твердої речовини в невидимий газоподібний стан, минаючи стан рідини – одне слово, споглядання за Іваном Івановичем підсвідомо підказало Славкові, що починати екзамени треба з хімії. Тим паче, що хімія, поряд з біологією – не найостанніший для медицини предмет. – Добре, почнемо з хімії, як то кажуть, хімічити, так хімічити! – рубонув повітря рукою Славко, у відповідь на що Іван Іванович розплився в такій люб'язній посмішці, наче впізнав раптом рідного сина. Нарешті покінчивши з сумнівами, Славко вирішив показати всю непересічність своїх спроможностей в галузі хімії, і під дією раптового натхнення йому на думку спало

взятися за одну з найскладніших хімічних задач, що входили до програми вступних іспитів, але вирішити цю задачу цілком новим, неочікуваним способом, довівши таким чином свої непересічні наукові здатності – Славко вже навіть подумки бачив основні шляхи такого рішення і, з ентузіазмом схопивши шмат крейди, почав втілювати свій задум, вкриваючи аудиторну дошку хімічними символами і формулами.

Славко з таким захватом і в такому піднесенні кинувся в цю захопливу наукову мандрівку, що його рука просто таки не встигала за шматком крейди, який нібито сам собою малював ці неймовірні намиста формул, аж з-під цього шматка крейди врзнобіч летіли ошурки, а язик Славка не встигав озвучувати роботу руки, пояснюючи такі неймовірні каскади рішень. Хвилини через п'ятнадцять-двадцять, звівши вже докази до спільного знаменника, так що залишалося лише звести все до купи й зробити висновок, Славко все ж вирішив озирнутися й подивитись перед вирішальним ударом, яке враження цей феєрверк хімічної досконалості справив на екзаменатора. Але, різко повернувшись в надії побачити вражене неймовірною ерудованістю абітурієнта обличчя Івана Івановича, Славко не побачив нікого! Тобто, взагалі нікого... Славко обмацав поглядом кожен закуток аудиторії, але ніде не знайшов не те що Івана Івановича, а взагалі ніякого натяку на якусь живу істоту?..

Можна було б припустити, що це загадкова хімічна реакція таки спрацювала й Іван Іванович таки благополучно ані-

гілювався. Але Славко, як істинний представник наукового світогляду, вирішив вдатися до більш реалістичного пояснення. Славко вирішив, що це, мабуть, Іван Іванович, вражений неймовірною науковою підкованістю одного з абітурієнтів, побіг поділитися своїми враженнями зі своїми колегами, іншими викладачами і, можливо, запропонувати їм таки теж по можливості завітати до аудиторії №211, щоб на власні очі переконатися в цілковитій правдивості повідомлення Івана Івановича про цього абітурієнта-вундеркінда і особисто насолодитися всією красою того наукового рішення, що виблискувало на дошці діамантами наукової думки.

І це Славкове припущення невдовзі таки й підтвердилося. Двері аудиторії скригнули, прочинилися й на порозі з'явилася якась жінка, вочевидь, перша ластівка з викладацького напливу, що ось-ось мав наповнити аудиторію, подумав Славко. Жінка була в робочому халаті, з чого Славко зробив висновок, що вона прибігла сюди прямо від робочого столу, вочевидь, відірвана прямо від якогось наукового експерименту, аби подивитись на диво-абітурієнта, хоча подумки Славко вже і вважав себе, цілком заслужено, студентом – ще б пак, після такого! Побачивши таке на дошці, думалося Славкові, навряд чи хтось із викладачів інституту посміє висловити хоч якесь заперечення щодо зарахування до цього інституту такого цінного абітурієнта.

Подальша ж поведінка незнайомої жінки тільки підтвердила Славкові думки. Незнайомка зробила ще один несміли-

вий крок до аудиторії, зупинилась нерішуче, зупинила здивований погляд на Славкові, перевела погляд на дошку, потім знову на Славка, і так декілька разів – і з кожним разом погляд незнайомки ставав усе здивованішим і здивованішим. Славко хотів було дочекатися всіх інших викладачів, що мали ось-ось нахлинати сюди і вже потім розпочати пояснення свого видатного рішення такої складної хімічної проблеми, але у відповідь на щире здивування незнайомки, все ж не втримався і почав пояснювати своє непересічне рішення прямо зразу, подеколи кидаючи цікавий погляд позад себе на жінку, аби перевірити, яке враження справляли на неї його пояснення. І самолюбство Славка могло вважати себе цілком задоволеним – незнайомка і справді вочевидь була вражена Славковою неймовірною ерудованістю, цього не можна було заперечити. Хоча її враженість цією ерудованістю з кожним новим на неї поглядом видавалася Славкові якоюсь усе дивнішою і дивнішою, аж він урешті таки вирішив трохи зупинитися і придивитися до своєї візаві.

– Що дивишся? – по деякім часі у відповідь на Славкове пильне до неї приглядання раптом сказала невідома жінка. – Смішно? – додала вона, кинувши на Славка зневажливий погляд. – Думаєш, посміявся над бідолашною затурканою, забитою, нетямущою прибиральницею? А я, може, й справді мало що тямлю у всіх цих ваших формулах, але що таке іронія, сарказм, комедія і фарс я прекрасно знаю. Я, між іншим, захистила кандидатську дисертацію, хоча й у га-

лузі не точних, а гуманітарних наук, я мистецтвознавець, якщо тебе, звісно, це цікавить, юний насмішнику. Хоча зараз і справді змушена працювати прибиральницею. Такий от зараз час. А хоч би перед тобою й стояла тут просто звичайна собі прибиральниця з неповною середньою освітою, яке ти маєш право, шмаркачу, так знущатися, кепкуючи з людини, яка тяжкою чесною працею заробляє копійки, аби хоч якось вижити в наш непростий час. Адже, сам ти, думаю, навряд чи заробив у своєму житті хоча б копійку? Мабуть, сидиш на шиї у батьків? Теж мені вундеркінд, юний геній! – і зневага на обличчі жінки почала переходити в презирство. – Одне слово, все, до побачення. Будеш у себе вдома так зі своєї мами насміхатися, то може, батько тобі добрячого прочухана дасть. А мені зараз ніколи з тобою теревені розводити, вже он скоро четверта година, а в мене ще пів-поверху не прибрано. Все, забирайся звідси зі своїми жартиками, та не забудь ще й дошку після себе витерти. Бо я не збираюсь за тобою витирати всю цю твою писанину! – рішуче кивнула в бік дошки незнайомка, після чого широко розчинила двері, внесла в аудиторію відро з водою і швабру з ганчіркою й почала старанно мити підлогу.

«Ти ба, кандидат-мистецтвознавець, а лається як звичайнісінька неписьменна торговка на базарі», – якось самохіть майнула думка в Славковій голові, коли він знехотя почав таки стирати з дошки свої формули. Дуже вже йому не хотілось витирати дошку: і справа була зовсім не в лінощах –

просто дуже жаль було самому ж знищувати такий прекрасний приклад досконалості теоретико-доказового мистецтва.

3

Забігаючи наперед, аби не витратити даремно час на детальний опис перипетій Славкової спроби вступу до медінституту, скажемо просто – Славко в інститут не вступив. І крапка. Ясна річ, адже вступні бакси, котрі Славко повинен був здати, аби таки стати студентом, мали би бути не якимись там абстрактно-теоретичними науковими, а справжніми реально-матеріальними, цупкими на дотик, такими, що гріють руки, баксами, бажано в стодоларових купюрах. Згодом Славко, звичайно ж, зрозумів свою фатальну помилку, зрозумів, що твої знання при вступі в будь-який навчальний заклад коштують рівно стільки, скільки вони коштують, і ні копійкою менше – і на цьому стоїть і стояти буде незрушна міць баксів.

Вже згодом зрозумів Славко також і причину вступу до медиінституту одного свого приятеля Сергія Балабана. Ну як приятеля? Позналились вони якось одного літнього ранку, коли вже Славко, зазнавши поразки при спробі похизуватися своїми непересічними знаннями, здавши без ніякої підготовки відразу всі екзамени-бакси Івану Івановичу, пішов стандартним шляхом звичайного абітурієнта і вирішив вразити всіх своїх екзаменаторів, кожного окремо на кожному окремому звичайному вступному іспиті, тобто, вибачте, на вступному «баксі». Екзамени-бакси мали початися, як їм

і годилося, за своїм розкладом, і хоча Славко на «всі сто» був упевнений у твердості своїх знань, котрі нізащо не могли його підвести, він все ж витрачав свій вільний час не на гольки, а на те, щоб зайвий раз ще й ще повторити шкільний матеріал, логічно вирішивши, що зайвим це не буде.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.